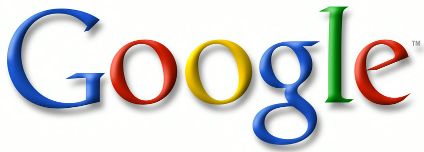
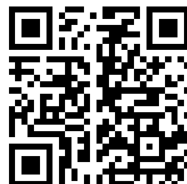

Journael van de ongeluckige voyagie van't jacht de ...

Hendrick Hamel, Sperwer ship

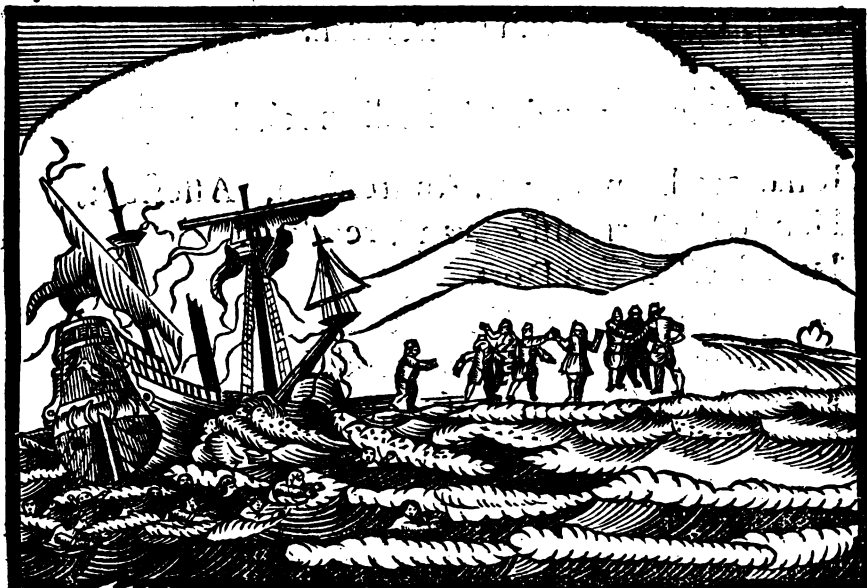
JOURNAEL,

Van de Ongeluckige Voyagie van't Jacht de Sperwer/ van Batavia gedestineert na Tayowan/ in't Jaar 1653. en van daar op Japan; hoe 't selve Jacht door storm op 't Quel-paarts Eylant is ghestrant/ ende van 64. personen/ maar 36. behouden aan't voornoemde Eylant by de Wilden zijn gelant: Hoe de selve Maats door de Wilden daar van daan naar 't Coninckrijck Coeree zijn vervoert/ by haar ghenaamt Tyocen-koeck; Alwaar zy 13. Jaar en 28. daghen/ in slavernije onder de Wilden hebben gesworven/ zijnde in die tijt tot op 16. na aldaar gestorven/ waar van 8. Persoonen in 't Jaar 1666. met een kleen Vaartuych zijn ontkomen/ latende daar noch acht Maats sitten/ ende zijn in't Jaar 1668. in't Vaderlandt gearriveert.

Als mede een pertinente Beschrijvinge der Landen/ Provintien/ Steden ende Forten/ leggende in't Coninghrijck Coeree: Hare Rechten/ Justitien Ordonnantien/ ende Koninglijcke Regeeringe: Alles beschreven door de Boeckhouder van 't voornoemde Jacht de Sperwer/ Ghenaamt

HENDRICK HAMEL van Gorcum.

Verciert met verscheyde figueren.

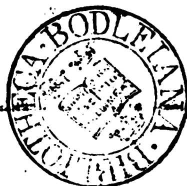
Tot Rotterdam,
Gedruckt by Johannes Stichter/ Boeck-drucker: Op de Hoeck van de Voghele-sangh/ inde Druckery/ 1668.

Namen van de acht Maets die van 't Eylandt Coereé af ghekomen zijn.

Hendrick Hamel, van Gorcum, Boeck-houder.
Govert Denijs, van Rotterdam.
Ian Pietersz de Vries, van Vrieslandt.
Gerrit Iansz, van Rotterdam.
Mattheus Ybocken, van Enckhuysen.
Cornelis Dircksz, van Amsterdam.
Benedictus Klerck, van Rotterdam,
Denijs Goverrsz, van Rotterdam.

De Namen van de Maets die noch daer zijn.

Iohannes Lampe, van Amsterdam, Assestent.
Hendrick Cornelissz, van Vree-lant.
Ian Claessz, van Dort.
Iacob Ianssen, van Noorwegen.
Anthony Vldersen, van Embden.
Klaes Arentsz, van Oost-voren.
Sander Bosket, Schotlandt.
Ian van Vytrecht.

Naar dat by de E. H. Gouverneur Generaal / ende de E.E. Heeren Raden van Indien na Tayowan waren gedestineert/so zijn wy op den 18 Juny 1653 met het jagt de Sperwer van de Reede voor Batavia 't Zeyl gegaan/op hebbende de E. Heer Cornelis Cæser/om't Gouvernement van Tayowan/Formose met den aankleven van dien te bekleden/tot vervangh van d' Heer Nicolaas Verburgh/regeerende aldaar als Gouverneur/ende zijn naar een geluckigh ende voorspoedige reyse/ den 16 July daar aanvolgende op de Reede voor Tayowan gearriveert : Zijn Ed. aldaar aan lant gegaan/ende ons ingelade goederen aldaar ghelost zijnde / wierde van de E. H. Gouverneur/ende de Raat van Tayowan weder na Japon gedestineert : Na dat wy onse ladinge en afscheyt van haar Ed. bekomen hadde/zijn op den 30 dito daar aan volgende van de voorsz. Reede 't zeyl gegaan/om op't spoedigste onse Reys in den Name Gods te bevorderen. Den lesten dito schoon weder/tegen den avont kregen een harde storm uyt de wal van Formosa / die den aanvolgende Nacht hoe langer hoe meer toe nam : Smorgens met 't lumieren vanden dagh/zijnde den eersten Augustus/bevonden ons by een kleyn Eylandt/ sochten ons best te doen om achter dat selve ten ancker te komen / om vande harde wint en 't hol water wat bevrijt te zijn/quamen met groot gevaar daar achter ten ancker / kosten weynich bot uytvieren/alzo achter ons een groot Rif lagh daar het seer op brande : 't Voornoemde Eylandeke worde onse Schipper eerst gewaar/die by geluk uyt een Venster vande Galderije sag/souden anders op het selve vervallen hebben/door de duysterheyt van't weer / also wy daar geen Musquet schoot van daan waren: Met het op klaren van den Dach bevonden ons zo dicht op die Kust van China vervallen te zijn/dat de Chinese in haar volle geweer met troepen langs het strant sagen passeren/ op hope so ons dochte dat wy daar mochten komen te vervallen/doch is met hulpe des Almogenden anders geluckt : Desen dag den storm niet verminderende maar toe nemende/bleven voor Ancker leggen/gelijck dien volgenden nacht oock dede. Den 2 dito smorgens was het heel stil/de Chinesen haar noch sterker vertonende/ende ons als grijpende Wolven (so ons dochte) stonden en wachten / als mede om alle periculen so van Anckers en Touwen als andersins voor te komen/ resolveerde ons Anckers te lichten ende onder zeyl te gaan / om uyt haar gesichte ende vande Wal af te komen; hadden dien dach stilte met den aanvolgenden nacht. Den 3 dito smorgens bevonden dat de stroom ons wel 20 mijlen vervoert hadde/en sagen doen weder de Kust Formosa/ setten doen onse Cours tussen beyde deur met goet weer ende slappe koelte. Van den 4 tot den 11 dito hadden veel stilte ende variable winden/ swerven so tussen beyde de kusten van China en Formosa deur. Den 11 dito kregen weder harde Wint met regen uyt den Z. O. maar gingen N. O. en N. O. ten O. aan. Den 12, 13, 14. dito nam't weer hoe langer hoe meer aan met verscheyde winden/so dat wy somtijts Zeyl/en somtijts geen konden voeren, de Zee daar door seer ongestuymich zijnde/gelijk mede door't geweldig slingeren van't Schip het selve heel leck wiert/ende kosten van den gestadigen Regen geen hoogte bekomen / soo dat wy 't sonder zeyl meest mosten laten drijven/ om alle perijckelen (so ons dochte) voor te komen. Den 15 dito waydent so hart dat wy boven met den anderen spraken/malkander niet konden verstaan/gelijck mede niet een hant vol zeyl konden voeren / ende nam het leck van't Schip sodanich toe/dat wy met pompen genoeg te doen hadden om droog te houden/en kregen door de ongestuymigheyt vande Zee somtijts sulcken Water over / dat wy niet anders dachten dan daar by neder te sincken : Tegen den avont wiert ons Galjoen / als mede onse Galderije achter meest afgeslagen/ welcke zee onse Boeg-spriet heel los maakte/waar door groot perijckel liep om onse Voorsteven te verliesen / daarom alle devoir aanwenden om de selve wat te versien/doch kost niet geschien door het vreeselijck slingeren ende groote Zeen die ons d'een voor en d'ander na overquamen/siende dan geen beter middel

als

als de Zee so veel mogelijck was te ontlopen/daarom resolveerden om 't Lijf / Schip ende Compagnies goederen so veel mogelijck waar te salveren/de Fock een weynig by te maken/om daar door eenighsints vande zware stortinge der Zee bevrijt te zijn / denckende dat dit naast Godt de beste middel soude wesen: In't by maken vande Fock kregen wy van achteren weder een Zee over/sodanig dat de Maats (deselve by maackende) by na vande Ree souden hebben afgespoelt/ende ons Schip tot boven toe vol water was; waar op den Schipper riep Mannen hebt Godt voor oogen / treft ons de Zee noch so eens of te tweemael soodanich, soo moeten wy altesamen eenen doodt sterven/ wy konnent niet langer tegenstaen: ontrent het tweede glas in de tweede wacht, riep de Man die den uytkijck hadde Landt / waren ontrent een musquet schoot daer af / hackten onse Anckers los / doch konde door de diepte/aendringen der zee ende harde winden geen stant houden / stieten terstont in een oogenblick met 3 stooten 't Schip datret geheel in stucken / ende van malkanderen lagh / waer door die gene die om leegh en in haer kopen lagen / geen tijt hadden om boven te komen ende haer leven te salveren / t'uyterste daer betalen moesten / die boven zijnde / sommige sprongen overboort / en andere wierde vande Zee hier en daer gesmeten: aen Lant komende waren met ons 15. meest naeckt ende seer gequetst/ dochten datter niet meer haer leven gesalveert hadden; dus op de klippen sittende hoorden noch eenig gekerm in 't wrack van menschen / kosten door den donckerheyt niemant sien. Den 16. smorgens met lumieren van den dagh / gingen die noch eenighsints gaen konde soecken en roepende offer noch yemant aen Lant gekomen was / hier en daer quamer noch eenige te voorschijn/ telden ons en bevonden ons in alles te wesen 36 persoonen / waer van de meeste part als voren seer ghequetst waren / sagen doen in 't wrack en bevonden een man tussen 2. leggen seer deerlijck geklemt / die terstont los gemaeckt werdt / ende 3 uyren daer na is komen te overlijden / sagen doen malkanderen met droefheydt aen / siende soo een schoon Schip in meer als 1000 stucken gestoten / ende van 64 Zielen op 36 in een quartier uur gekomen te zijn / wy sochten terstont offer noch eenige doode aen landt waren gespoelt / doch vonden de schipper Reynier Egbertsz van Amsterdam ontrent 10 of 12 vadem van 't water / met den arm onder het hooft doot leggen / die wy terstont begroeven: sagen mede offer eenige Victaelje (alsoo wy in de laetste 2 of 3 dagen niet veel hadden ghegheten / door dien de kock niet hadde konnen koken) aen lant gekomen was / vonden niet dan een Baal Meel, met een vat daer een weynig Vleys in was/ en een met noch wat speck/met een vaetje wyntint/ dat voor de gequetsten wel te pas quam; waren doen meest verlegen met vuur / door dien wy geen Volck sagen of vernamen / dochte dat het een Eylant sonder Volck was; tegen den avont de regen en wint wat bedarende/ brachten soo veele te wegen dat wy een Tentje maeckten om ons daer onder te bergen. Den 17. dito / dus noch met droefheyt by malkanderen zijnde / saghen alle naer volck / op hope of het Japonders mochte wesen / om daer door weder by onse natie te komen / alsoo voor ons anders geen uytkomst en was / door dien onse schuyt en boot (aenstucken geslagen) in 't minsten niet konde geholpen werden: voor de middagh vernamen wy een Man ontrent een Kanon schoot van ons / wenckten hem / maer soo dra ons vernomen hebbende / steldent op een loopen / kort na de middagh quamen 3 Mannen een Musquet-schoot van ons/ een met een musquet en 2 met pijl en booch / deden ons best om vuer van haer te krijgen / doch wilde niet staen wat wy wesen / ten laetsten een van ons volck hen verstoutende / ginck hy naer haer toe / zy presenteerde haer lieder geweer, doch kregen eyndelijck vuer van haer/waren op sijn Chinees gekleet, maer hadden hoeden op van paerts haer gemaeckt / waren daer over seer bevreest / dachten dat het Zeerovers of eenighe wilde Chinesen mochten zijn. Teghen den avondt quamen ontrent 100 gewapende Mannen / gekleet als voren by ons / die ons telden en dien nacht rontom ons de wacht hielden. Den 18. smorgens waren wy doende om een groote Tent te maken; tegen den middagh quamen 1 a 2000 Man soo Ruyters als Soldaten

daten en sloegen haer Legher om den tent/ 't Volck al in Ordren staende wiert onse Boeckhouder neffes den Opperstier-man en Schieman / en een Jonghen uyt de tent gehaelt / op een Musquet - schoot na by het opper hooft komende / deden haer elck eenen Yseren Kettingh om den hals / daer onder een groote Bel ghelijck de Schapen in Hollandt om haer hals hebben hangende/vast hingh/ wierden alsoo al kruppende langhs d'aerde voor den Oversten neer gesmeten / ende dat met soo een geschreeu van 't Krijghsvolck / dat de gene die in de Tent waren sulcks hoorende en siende / seyde onse Officiers gaen ons vast voor / en wy sullen haest volgen / een weynigh gelegen hebbende wesen dat wy op de knien soude sitten. Ende de Oversten ons eenige woorden afvraeghden / doch kosten malkanderen niet verstaen / wy wesen alsoo veel als wy beduyden konden dat wy na Japon ende na Nangesacky wilden / doch al te vergeefs alsoo sy het niet verstonden / liet ons elck een copje Arack schencken ende weder in de Tent brengen ; terstont quamen sy kijcken of wy eenige victaelje hadden / doch niet vindende als wat vleys ende speck 't welck sy den oversten aendienden ; ontrent een uur daer na brachten ons een weynigh rijst met water gekoockt/ alsoo sy dochten dat wy verhongert waren ende van veel eetens ons iets mocht overkomen ; na de middagh quamen sy met alle man elck met een touwtje in de handt geloopen/ waer over wy seer schrickte / dochten dat sy quamen om ons te binden ende om den hals te brengen / maer liepen met groot getier na 't wrack toe/om het gene noch van goet bevonden worden op drooge by malkanderen te brengen : 's avonts gaven ons yder een weynig Rijst te eten / hier wesende hadde onse stuerman de hooghte genomen ende bevonden quelpaerts Eylant te zijn / leggende op de hooghte van 33 graden 32 minuten. Den 19 dito smorgens warense noch al doende om 'tgoet op 't landt te halen en te droogen/'t hout daer ijser werck in was te verbranden/ wy gingen by den Oversten en by den Admirael van 't Eylandt (die daer oock gekomen was) brochten haer elck een kijcker / namen met ons een kanne wijntint met 's companjy silvere schael / die wy tusschen de klippen inghevonden hadden ; de wijn proevende smaeckten haer wel/ dronken soo veele dat sy heel verheucht waren / wy gingen weder na ons Tent naer datse ons alle vrintschap bewesen hadden / weder ghevende ons onse schale. Den 20 dito verbranden sy 't heele wrack / met al het overige hout om 't ijserwerck datter in was / in 't branden van 't wrack gingen twee stucken los die met scharp geladen waren / daer over soo wel de groote als de kleyne haer op

 de

de vlucht begaven / weynigh tijts daer aen quamen weder by ons / wesen offer noch meer soude los gaen / wy wesen van neen gingen weder met haer werck voort / brochten ons 2 mael des daeghs wat eten. Den 21 dito smorgens liet de Oversten eenige van ons halen daer sittende / wierden voor haer Ed: gebracht eenige dieven die in 't bergen van 't goet vellen / yser / als andersints gestolen hadden / 't welck op haer rugghe gebonden was / die in onse tegenwoordigheydt gestraft wierden / tot een teecken dat sy van 't goet niet en wilden verminderen / sloegen de selve onder de balle vande voeten met stocken van ontrent een vadem laugh / ende een gemeene jongens arm dick / dat sommige de thoone van de voeten vielen ; 's middaeghs wesen ons dat wy vertrecken soude / die rijden konden kregen een paert / die niet en konde wiert door de Oberstens last van haer volck gedragen; na de middag vertrocken met Ruyters en Soldaten wel bewaert / 's avonts quamen wy in een kleyn Steetje genaemt Tadjanch / na datte wy wat gegeten hadden brochten ons altesamen in een Packhuys om te slapen / doch gheleeck beter een Paerde of Schapestal van een Herbergh om te logieren / waren ontrent 4 mijlen gherepst. Den 22. metten dagh gingen weder van daer / aten onderwegen voor een Fortje daer 2 Oorlochs joncken lagen / 's middaeghs quamen wy in een Stadt genaemt Moggan / zijnde de Residentsplaets vande Gouverneur van 't Eylant / by haer genaemt Mocse ; daer komende wierden op een velt recht voor 's lands ofte Stadthuys by malkanderen gebracht / aldaer stonden wel 3 duysent in de wapenen / brochten ons elck een kopje Canje water om te drincken / dochten met malkanderen geen anderen doot te sterven alsoo 't schrickelijck om sien was / soo van geweer als oorlogs-gereetschap / en fatsoen van alderhande kleederen die wy sagen / alsoo sulcks vande Chineese / ofte Japonders / van ons volck niet gesien / of sulcx ghehoort te hebben ; terstont wierde de Boeckhouder met de 3 voornoemt (en op de voorverhaelde wijse) voor den Gouverneur gebracht / riep ofte wees dat wy boven by hem soude komen / ende aen sijn Ed: sy geseten zijnde / vraeghden of wees waer wy van daen quamen ende waer wy na toe wilde / gaven 't oude antwoort na Japon of Nangesackij / in Japon / waer op hy niet het hooft knicte / ende soo 't bleeck wel eenige keninsse van hadde / ende wierde 't verdere volck die gaen konden soo vervolgens met vier in een gelidt / op de wijse als voorsz voor sijn Ed: gebracht ende ondervraeght / als hy alles gevraeght hadden en onderwesen was / liet ons in een huys brengen / zijnde een huys daer den oom des Koninex voor desen euwigh gebannen ende overleden was / over de oorsake dat hy den Koningh uyt het Rijck wilde of sochte te verstooten / het huys was ronsom met goeden wacht wel besettet / gaf ons yder tot onderhout ontrent ¾ pont rijst / niet ¼ pont taruwenmeel daeghs / doch de toespijs was weynigh / die wy oock niet konde eten alsoo ons het groote ongewoonte gaf / moesten daer ons mael meest met zont doen; de Gouverneur was een goet verstandigh Man soo namaels wel gebleecken is / out ontrent 70 jaren / uyt den Konincks Stadt en van grooten aensien in 't Hoff / wees ons dat hy aen den Koningh soude schrijven / en order verwachten wat hem te doen stont : gedurende 't verwachten van bescheyt des Koninghs ('t welck niet radt stont te komen / door dien wel 12 of 13 mijlen reysen was over Zee / ende dan noch wel 70 mijlen over Lant /) versochten derhalven aen de Gouverneur / dat ons somtijdts wat vleys ofte andere toespijs mochte toegeleydt werden / en dat wy om ons wat te vertreden / als mede om onse lichamen en kleederen wat te reynigen / dagelicx 6 man mochte uytgelaten werden / 't welck hy ons toestont / en van toespijs en nootdruft mochte versien werden / liet ons dickwils voor hem komen / om 't een of 't ander soo op onse als hare spraeck te schrijven / daer door wy ten laetsten al crom sommige woorden spreken konde / liet ons somtijts een Feest aenrechten ende andere vermaeckelickhede / om ons daer door moet te geven van na Japan te gaen / liet de gene die gequest waren wederom genesen / soo dat ons van een Heydens Mensche gedaen wiert / dat meenigh Christen Mensche beschamen souden. Den 29 October wiert onse Boeckhouwer /

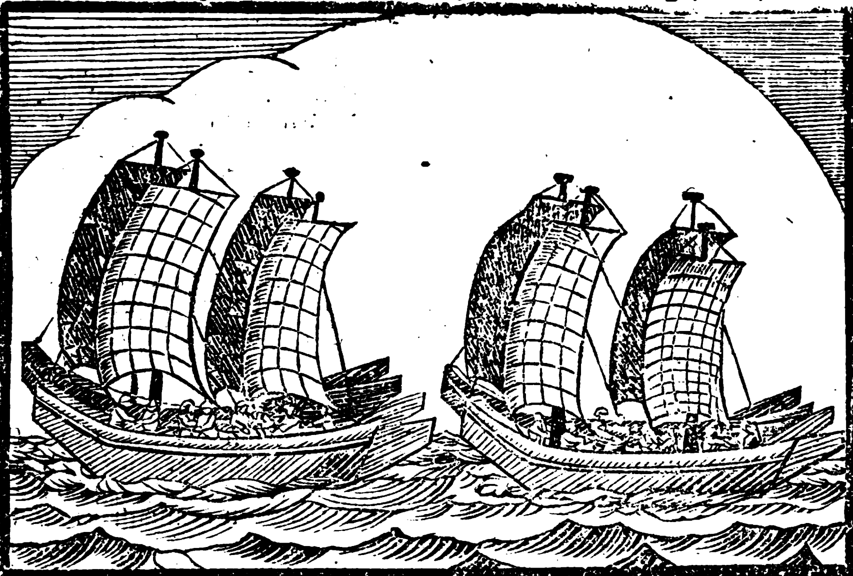
houwer / neffens de stuerman en onder Barbier by den Gouverneur geroepen / daer komende / vonden daer sitten een Man met een roode lange baert / ende vraeghde de Gouverneur ons wat het voor een man was / daer wy tot op antwoort gaven een Hollander als wy zijn / waer over de Gouverneur seer begon te lacchen / ende wees ofte seyde dat het een Coerees man was / naer veel praetjes aen weder zijde vraeghden dese Man ons op sijn Hollandts / wat volck / en waer wy van daen waren / gaven hem tot antwoort / Hollanders van Amstelredam / en dat wy naer Japon wilden / maer dat het den almogenden ons het selfde belet heeft ende een genadige verlossinge verwachten / vraeghden hem vorder na sijn naem en wat hy voor een Lants man was / gaf voor antwoort Jan Jansz Welte-vree upt de Ryp / Anno 1626. met het Schip Hollandia upt het Vaderlant gekomen was / en dat hy 1627. met het Jacht Ouwerkerck na Japon gaende / door contrarie winden op de kust vervallen was van haer Coeree / ende om water verlegen zijnde / met de boot na 't vaste lant was gevaren / en van de inwoonders met ons drien sijn gehouden / dat de andere 2 over 17 a 18 jaren doen den Tarter 't lant in nam / in den Oorlogh zijn doodt gebleven / te weten Dirck Gerritsz upt de Ryp / ende Jan Pietersz verbaest van Amsterdam / die met den voorsz Jan Jansz gelijck in 't Lant gekomen waren / hem mede vragende waer hy nu woonde / en waerom hy op 't Eylant gekomen waer / seyde dat hy hem onthielt in de Koninckclijcke Stadt / ende van den Koningh gesonden was om te sien wat wy voor Volck / ende hoe wy daer gekomen waren / daer op als voren hem geantwoort hebben; verhaelden ons mede dat hy verscheyden malen aen den Koningh versocht had om na Japon gesonden te werden / 't welck hem altijt afgeslagen wiert / seggende waert gy een Vogel soo mooght ghy daer na toe vliegen / wy en senden geen vreemt volck upt ons landt / wy sullen V. L. van kost en kleederen versien / en moet soo u leven in dit Landt enden / met welcke troost hy ons mede troosten / en seyde datter niet anders voor ons te verwachten en stont / indien wy by den Koninck quamen / soo dat onse blijtschap haest in droefheydt veranderde; het was te verwonderen dat desen Man soo out zijnde / sijn Moeders tael soo naer vergeten hadde / alsoo wy hem in 't eerst qualijck verstaen konde / ende binnen een maent tijts de spraeck al weder geleert had: al't voorverhaelde wiert door den Gouverneur pertinent opgeschreven / om met den eersten goede wint naer 't Hof gesonden te werden / die ons goede moet gaf ende seyde het bescheydt metten eersten te verwachten / 't stont ons als vooren / troostende ende alle vrientschap bewijsende / gelijck mede den aenvolgende maent November / liet den meer-gemelten Jan Jansz wel te vree / nevens een van sijn Officiers ons daghelijcks komen besoecken / om 't ghene wy van doen hadden aen hen bekent te maecken; in 't begin van December quamer weer een nieuwe Gouverneur / alsoo den ouden sijn tijt van 3. jaren waren geexpireert / waren daer over seer bedroeft / sorgende dat nieuwe Heeren souden nieuwe Wetten brengen / gelijck sulcx oock is geschiet: Desen ouden Heer liet ons voor sijn vertreck (alsoo het kout begon te werden / en van kleederen weynigh versien waren) yder een Rock / een paer Leersen / Kousen en een paer Schoenen maecken / om ons voor de kouw daer mede te behelpen / op sijn scheyd mael tracteerde hy ons wel / seyde seer bedroeft te zijn dat hy ons niet na Japon hadde mogen senden / oft met hem na 't vaste lant hadde mogen gaen / dat wy niet bedroeft over sijn vertreck soude wesen / ten hove komende alle devoir tot onse verlossinge soude aenwenden / en dat wy metter haest na 't vaste Lant mogten komen / deselde onse geberghde boecken weder ter handt / gaf ons mede een Fles Traen / om den tijdt geduerende daer mede door te brengen / waer over wy hem ten hooghsten seer bedanckte. Den nieuwen Gouverneur in sijn dienst zijnde / benam ons alle toe-spijs / soo dat wy ons maal met Rijst en Sout (daar toe een dronck Water) mosten doen; Waar over wy aan den Ouden Heer (die door contrarie Winden noch op't Eylant zijnde) klaagden; gaf tot antwoort dat zijn tijt ge-expireert was / en daar in niet konde doen / doch soude den Gouverneur daar over

schrijven /

schrijven/zo dat gedurende syn aanwesen / den nieuwen Gouverneur ons noch altemets wat toe spijs op't soberste mee verschafte/en dat om voordere klachten voor te komen; naar 't vertreck van den Ouden Heer (die in 't begin van Januari 1654. vertrock) gingh het veel slimmer als te vooren/gaf ons in plaats van Rijst Geerst/ende voor Taruw Garstemeel/zoo dat wy indien wat toe-spijs wilden hebben/onse Geerst moesten verkoopen/ende met drie vierendeel Garsten meel des daaghs mosten te vreeden zijn / waren derhalven seer bedroeft; Ons upt gaan van 6. Man des daags kontinuerende / sochten alle middel (alsoo den soeten tijt op handen komende / en de tijdingh van den Coningh seer langhsaam quam/waren derhalven seer beducht dat wy op't Eylant ghebannen mochten blijven/ om ons Leven inde Gevanckenisse te eyndighen) om 't ontvluchten / om ende wederom siende of wy by Nacht/eenig Vaartuygh aande Wal leggende konde bekomen / om 't hase pat te kiesen/ 't welck wy in 't laatste van April met ons 6. onderstaan souden hebben/ doch alzoo een vande Maats over de Muer klimmende/om naar het Vaartuych te kijcken / ende de Wacht door't bassen vande Honden als andersints ons gewaar wordende/hielde so scherpen Wacht/dat wy voor dien tijt van ons aanslach versteecken bleven. In't begin van May ginck onse Stierman/met noch vijf andere Maats (van de welcke noch drie in't Leven zijn/te weten : Gobert Denijs/ende Gerrit Jansz. beyde van Rotterdam / ende Jan Pietersz de Vries/die noch naderhant met 't selve te onderwinden/ in't Jaar 1666. te recht zijn gekomen) op haar beurten upt / gaande t' samen vonden dicht by de Stadt een Vaartuych/met haar gereetschap sonder Volck (doch by een kleyn Dorpje) leggen / sonden een naar Huys om voor yder twee kleene Brootjes/ met eenige platting daar toe gemaackt te halen; weder by malckanderen gekoomen zijnde/ en yeder een dronck Waters gedronken hebbende sonder iets mede te nemen/traden in't voorsz Vaartuych/het selve over een banck die daar voor lach treckende/ in't by staan van eenighe der Inwoonders / die heel verbaast staande/niet wetende wat dit beduydende was; endelijck eene in Huys lopende / haalden een Musquet en liep ons in't Water naar : Wy buyten zijnde (doch een van ons sessen int Vaartuych niet konnende komen / most weder na de Wal) en het Zeyl op hijsende/ doch met het ghereetschap niet wel om gaan konnēde/viel de Mast met het Zeyl over boort/die wy met groote moeyten weder op setten/ ende met de plattingh aen de Mast vof bonden/maer het Zeyl als voren op hijsende / is het spoor van de Mast gebroken / ende de Mast met het Zeyl als voren

een over boort ghevallen / kosten 't niet weer op kryghen / dreven alzoo tegens de Wal aan / zy sulckx van 't Landt af siende / zijn datelijck met een ander vaartuych ons ghevolcht; by malkanderen komende sprongen by haar over/ hoe wel gewapent wesende / in meninge haar over boort te werpen/ maar bevonden 't Vaartuych ten naasten by vol Waters/ ende onbequaam te zijn; Voeren gesamentlijck naar Landt / ende van daar voor den Gouverneur gebracht zijnde/ liet ons wel strengelijck binden met eenen swaare Planck ende Kettingh om den hals/ (met een klamp de eene hand op de planck gespijckert) voor hem neer werpen; de vordere wierden uyt de gevanckenisse gehaalt / ende mede wel ghebonden voor den Gouverneur gebracht/ alwaar zy ons in sulcke droefheyt sagen leggen/ den Gouverneur ons vragende ofte wy sulcks sonder de andere haar weten/ ofte kennisse ghedaan hadden/ gaven voor antwoort van Ja/ om de vordere swarigheydt en straffe voor te komen/ en om de anderen uyt 't gevaar te helpen / den Gouverneur voort vragende wat wy voor hadden / seyden dat wy naar Japon wilden / den Gouvernenr daar op antwoorden met soo een kleen Vaartuych/ sonder Water en Broot/ antwoorden daar op dat het beter eens als altijdt te sterven was / lietse weder van alles los maacken / ende Yder met een Stock van ontrent een Vadem langh/ onder een Handt breet/ een Vi ngerdick/ ende boven ront/ vijf en twintigh slagen voor ons naackte Billen geven/ waar van omtrent 5. weken langh inde Koop lagen/ wierdt voort ons uyt gaan benomen/ ende by Nacht e n dachscherpe wacht ghehouden. In 't laetst van Mey quam de langh verwachte tijdinghe van den Koningh/ tot onser droeffenisse dat wy altesamen na boven moesten/ ende tweede tot blydschap / dat wy uyt de swaare gevanckenisse verlost worden ; 6 of 7 dagen daer na wierden in 4 Jonckenverdeelt / met beyde voeten ende eene handt in een block gesloten / om dat sy sorgden dat wy t een of 't ander Jonck souden afslopen/ gelijck sulcks wel licht soude ghebeurt hebbe / indien wy los hadde mogen overvaren / want sy meest al zesieck waren ; na dat wy alsoo 2. daghen hadde geseté/ en door contraris windt niet konden voort komen) sijn wy weder ontsloten/ en

na de oude gevanckenisse gebracht. Dit Eylant by haer en ons genaemt quelpaerts Eylant/ leyt op de hoogte van ontrent 30 graden 30 minuten / 12 of ontrent 13 mijlen van de Zuythoeck vant vaste lant van Coerce / is groot int ront 14 of 15 mijlen / heeft aen de binne oft Noortkant een Bay / daer haer Vaertuygen inkomen / ende overvaren naer 't vaste Lant / doch seer ghevaarlijck voor d'onbekende door de blinde klippen / waer door

veel

veel die daer op varen eenigh hart weer beloopende / naer Japon kamen te verdrijven / alsoo buyten dese Bay geen Anckergront of bergplaets voor de vaertuygen en is/heeft mede aen verscheyde zyde veel blinde ende lichtbare klippen/ is seer veel volck rijck en vruchtbaer van Lijftocht / overvloedigh van Paarden en Koe-beesten / waar van sy jaarlicks groote contributie moeten opbrengen / heeft eenen hoogen bergh vol boomen / de andere sijn lage kale bergen / met veel valeyen daar sy Rijst planten. Vier of vijf dagen daar na de wint goet wayende / gingen des morgens met den dagh weder in de Joncken / ende als vooren gesloten en bewaart zijnde / lichten 't Ancker en gingen weder onder zeyl , 's avonts quamen wy by Landt / alwaar wy des snachts aanquamen / smorgens gingen wy uyt de Joncken ende wierden van de Soldaten bewaert / des anderen daeghs kregen wy Paerden ende rede naer de Stadt Heynan/alwaar wy des avonts alle 36 by malkanderen quamen / door dien ijder Jonck in verscheyde plaats was aangekomen ; des anderen daags na dat wy wat gegeten hadden/ saten weder te Paerde en quamen savonts in een Stadt genaemt Iyan / des nachts is gestorven ons Bosschieter Pouwels Jansz Cool van Purmerent / die t'zeder 't verlies van 't Schip noyt gesont hadde geweest , is door ordre van den Gouverneur 's anderen daaghs begraven ; des morgens vertrocken zijnde quamen savonts in een Stadt genaemt Najo ; den aenvolgende morgen vertrocken wy ende bleven dien nacht in een Stadt genaemt Sansiangh ; van daer wy des morgens vertrocken ende logierde dien nacht in een Stadt Tyongap ; waren dien dagh een hoogen bergh gepasseert / waar op een groote schans leyt / genaemt Iyyansangians / na dat wy aldaar vernacht hadden vertrocken dien morgen / ende quamen dien dagh in de Stadt Tapan ; dien volgende dagh saten weder te paarde / ende quamen wederom in een kleyn steetje Tange genaemt / na dat wy wat gegeten hadden vertrocken weder / ende quamen 's avondts in een groote Stadt Sendy genaemt / alwaar over lange jaren den Koningh sijn Hof placht te houden / ende wort nu door de Stadthouder Thilade bewaart / is door 't geheele landt voor een groote Koopstadt vermaart / maar konde te water daar niet wel by komen / door dien het meer als een dagh gaens van de zee leyt : 's andereen daegs 's morgens vertrocken weder/ ende quamen 's avonts weder in een Stadt genaemt Jesoen ; dit is de laatste stadt van de Provintie Thielado / van waar wy des morgens weder te paart vertrocken ende quamen in een steetje genaamt Lijnjijn / alwaar wy vernachten / 's anderen daags weder vertrocken zijnde quamen dien dag in een stadt genaemt Jesaen/ des nachts aldaer geloyseert hebbende vertrocken weder / ende quamen dien dagh in een stadt genaemt Consio / aldaer den stadthouder vande Provintie Tionsangdo zijn residentie houdt / des anderen daags passeerde een groote revier / ende quamen in de Proventie Sengado / naer dat wy ettelijcke dagen in verscheyde steden vorder vernachtet hadden / quamen eyndelijck te passeren een Revier/ van groote ontrent als de Maas voor Dort is/ deselve tweede revier over gevaren ende een mijl gereden hebbende / quamen in de Koninclijcke stadt genaamt Sioor / na dat wy ontrent 70 of 75 mijlen in 't Noorder doch wel soo Westelijk gherepst hadden / alwaar den Koningh sijn Hof hout / in de stadt ghekomen zijnde wierden by malkanderen in een huys gebracht/alwaar wy 2 a 3 dagen saten/ wierden aldaar by de Chaesje (die aldaar zijn) verdeelt tot een ijder 3 of 4 by malkanderen/ soo dra wy verdeelt waren wierden wy altesamen voor den Koningh gebracht / die ons door den voorsz Jan Jansz van alles ondervraegden/ waar op by ons ten besten geantwoordt zijnde / versochten (alsoo wy ons schip door storm hadden verloren / ende op een vreemt lant vervallen/ van ouders / vrouw / kinderen en vrinden waren versteecken) dat ons de Koningh de ghenade wilde bewijsen ende naer Japon senden / om aldaar weder by ons natie te komen / gaf voor antwoort dat sulckx by haar geen manier en was / om vremde natie uyt sijn landt te stieren / maar dat wy aldaar ons leven moesten eyndigen / ende dat hy ons daar toe onderhoudt wilde gheven/ liet ons naar onse wijse dansen / singen ende sprin-

springen / en alles dat wy doen konden/ ende op hare maniere ons wel goetghetracteert hebbende/ schone ider man twe stucke linnen/ en de wierde weder by onse slaep basē gebragt; des anderen daaghs wierden wy by den Velt-oversten ontbooden / die ons aen seyden dat den Koningh ons

tot Lijf-schutten van hem ghemaeckt hadden / Maendelijckx met een Rantsoen van ontrent 't seventich Catjes Rijs / gaf ons yder een Bordetje/ waar op dat onse Namen(op haer manier) ouderdom / wat volck wy waren / ende waer voor wy den Koning diende/met letters uytgesneden was / en met des Konings en Velt-overstens merck gebrant/ daar benevens kregen yder een Musket / kruyt en loot / met ordre dat wy alle eerste en de 15 van de maant / voor hem ons reverentie moesten komen doen / ende uytgaende met hen moesten loopen : den Oversten drilt syn volck alle jaar 6 maanden / te weten 3 maenden int voor-jaer / en 3 maenden in 't na jaer / des maents 3 reysen / ende oeffent haer selve in 't schieten mede 3 mael maents: den Oversten stelden over ons een Chinees als Sergiant/ ende den voorgenoemde Jan Jansz om ons van alles (op haer wijse) te onderrechten/ ende opsicht op ons te hebben : in de maent Augustus quam den Tarter om syn gewoonelicke tributie te halen / werden derhalben door den Koningh naer een groote Schans gesonden / om aldaar (soo langh den Tarter in de Stadt was /) bewaert te werden / dese Schans is ontrent 6 of 7 mijlen van de Stadt / op eenen hoogen bergh wel 2 of 3 mijlen op te gaan / seer sterck / waer na toe den Koningh in tijt van Oorlogh syn vlucht neemt/ en alwaar de groote Papen haar residentie houden / is genaamt Nanna Sansiang / in 't eerste van September quamen wy weder in de Stadt ; in 't laetst van November vroost soo hart / dat de Revier 1 mijl van de stadt soo dicht toe lagh / datter de Paerden met haer lasten tot 2 of 300 achter malkanderen daer over quame passeren : In December de Velt-overste siende de groote koude die wy leden / diende het den Koningh aen / waar over den Koningh belaste dat hy eenige vellen aen ons soude geven die in 't blijven van 't schip aen 't Eylant gespoelt waren / ende van daer hier gebracht ; doch de meesten waren verrot ende van de muyt opgegeten / met last dat wy die soude verkoopen / om ons voor de kouw te versien ; resolveerden als doen onder malkanderen (alsoo ons de slaepbasen quelde met hout te halen / ende heen en weder wel 2 a 3 mijlen over 't geberghte moesten halen/ welck door de koude en ongewoonte ons heel moejelijck viel/) 2 a 3 by malkanderen een huysken te koopen/ ende beter te leven/ liever willende wat koude lijden / dan altijt van de Heyden-

sche natie ghequelt te zijn / leyden de man 2 of 3 teyl by malkanderen / en voort'overschot staken ons een weynigh in de kleederen / ende brochten alsoo den winter daer mede door.

1655 quam den Tarter in de Maert wederom / ons wiert als voren belast niet uyt onse huysen te gaen ; den dag wanneer den Tarter weder vertrock / maeckten den opperstierman Heyndric Jansz van Amsterdam/ ende Heyndric Jansz van den Bos/van Haerlem/ Bosschieter / preteert dat haer brant hout op was / gingen na het Bos / alwaer sy aen de kant (daer den Tarter voor by passeren moest) gingen leggen / den Tarter voor by komende met ettelijcke hondert Ruyters en Soldaten bewaert / braken door deselve / vatten het Paart van den Oppersten by 't hooft / ende de Coereese kleederen uytgeschut hebbende stonden heel op syn Hollanders gekleet / alsoo die onder de andere aen waren / 't welck sulcken confusie datelijck veroorsaeckte dattet alles in roeren was ; den Tarter vraeghde wat Volck sy waren / doch konde malkanderen niet verstaen / belaste dat men haer mede soude nemen ter plaetse daer hy dien nacht rusten souden/ende vraegde aen de gene die hem uyt convoyeerde/offer geen volck was die de spraeck verstaen konde/ waer door den voorsz Jan Jansz uyt last van den Koningh daer na toe moest : wy wierden doen mede uyt onse buert in 's Koninghs Hof gehaelt / en voor de Crijgsraden gekomen zijnde / vraegde of wy daar wel of wisten / waar op wy antwoorde dat sulckx buyten ons weten gheschiedt was / evenwel leyden ons een straf toe/ (om dat wy van haar uytgaen niet gewaer gehout hadde) ijder 50 slagen op onse billen ; alle het welcke den Koningh wierde over gedragen / wilde in de 50 slagen niet consenteren / seggende dat wy door storm / en niet om te roven op een vreemt lant vervallen waren / belasten dat sy ons naer huys soude senden / ende aldaar te blijven tot naerder ordre : den voorsz Jan Jansz (met de maets) by den Tarter gekomen / ende van alles ondervraeght hebbende / is de saeck by den Koningh en Crijgsraedt alsoo besteken / dat den Tartarische gesant voor een somme gelts hen liet om koopen / om de saken aen den grooten Tarter niet bekent te maken / ende sont ons volck weder wegh ; de voorsz 2 maets werden terstont in de gevanckenisse geworpen / alwaer sy naer eenige tijt syn komen te overlijden / wy hebben noyt konnen weten of sy haer eygen doot gestorven / of van haer om hals ghebracht zijn / hebbende geduyrende hare ghevanckenisse by haer niet mogen komen. In Juny stont den Tarter weder te komen/wierden t'samen by den Velt-oversten geroepen/ die ons aenseyde (onder preteer van quelpaerts Eylandt weder een schip ghebleven soude zijn / en dat den voorsz Jan Jansz onbequaem was (door syn ouderdom) daer na toe te gaen / daer om 3 van ons die de spraeck best doen konde daer na toe moesten / om te vernemen wat het voor een schip was / soo dat 2 dagen daer naer 3 van ons volck vertrocken. In Augusti quam de Tarter wederom / wy wierden in onse huysen weder bewaert / en op lijfstraffen verboden daer niet uyt te gaen / voor en al eer den Tarter twee of drie dagen vertrocken was / des daegs voor de komsten van den Tarter / kregen wy een brief van een post / behendelick van onse 3 maets ; waer uyt wy verstonden dat sy niet na 't Eylandt / maer dat sy op de uyterste hoeck van Thiellado waren / en aldaer seer scherpelijck bewaart wierden / en tot dien eynde daer gesonden waren/dat by aldien den Tartarischen Cham ons hadde mogen op eysschen/dat sy als dan souden geseyt hebben dat sy naer 't Eylant vertrocken / en onderwegen gebleven waren / ende haer alsoo verduystert te hebben. In 't laetst van December quam den Tarter wederom / en den Koningh liet ons als voren in onse huyse wel bewaren. Anno 1656 alsoo den Tarter daar nu twee maal gheweest hadden / ende na ons niet en vernam / drongen eenigen Crijgsraden en and're groote hart aen om ons van kant te helpen / waar over sy 3 dagen raet hielden / 't welck by den Koningh syn broeder Velt-oversten / en anders werden iegen ghestaan / den Velt-oversten seyde dat sy ons een tegen haar twee soude setten/ met gelijck gewer / en soo langh laten vechten tot dat wy doot waren / dat den Koningh den naem niet soude hebben / dat hy ons om 't leven hadden gebracht ; alle 't welck ons van

van eenige goede luyden wierde bekent gemaeckt / niet wetende wat ons nakende was/ alsoo wy geduerende de vergaderinge in onse huysen waren belast te blijven: des Koninex broeder die als hooft van dese vergaderinge was / daer naar toe gaende ende van daen komende moest onse buert passeren/ namen hen waar ende vielen op ons aangesicht voor hem neder / waar over ons ten hoogsten beklaegde / ende den Koningh sulcks aandiende / hebben alsoo door den Koningh ende sijn Broeder 't leven behouden / wy wierden by den Koningh op 't aandrijven van onse wangunstige / om alle swarigheden voort te komen / in de Provintie van Thielado gebannen / alwaar ons den Koningh uyt sijn eygen inkomsten / yder een rantsoen van 45 Catjes rijst maents toeleyde. In de maert sijn wy uyt des Koninghs stadt vertrocken te Paert / den selven wegh die wy in 't optrecken gepasseert waren / van Stadt op Stadt alles op 't landts onkosten / soo wel onse op als neder reysen/ in de Stadt Ipam ghekomen zijnde ende vernacht hebbende / sijn 's morgens weder van daar vertrocken : 's middaghs sijn in een groote Stadt met een schans daer boven op(die dicht aan de Stadt leggende) gekomen / genaamt Duysiang / ofte Thiellapeing / alwaer de Peingse / dat is de eerste naest de Stadthouder of Veldt-overste sijn residentie houdt ; wierden by den Sergiant die ons geconvoyeert hadt met des Koninckx brieven / aen den oversten overgelevert / dien Sergiant wierdt terstont belast / om de 3 maets verleden jaer uyt des Koninckx stadt ghesonden / by ons te brengen / waren in een Schans daer den vice Admirael 12 mijlen van daan woont ; ons wiert terstont een landthuys ghegheven daar wy by malkanderen woonde/ 3 dagen daar na quamen onse 3 maets by ons/ waren doen noch 33 by malkanderen. In April kregen noch eenige velle die op 't Eylant gelegen hadden / en van weynigh importantie waren / alsoose niet waerdigh en waren om na des Koninghs stadt gevoert te werden/ maar dese plaats niet boven 18 mijlen van 't Eylant / ende niet verre van de Zeekant gelegen / konden gevoegelijck daer gebracht werden/ met welcke Velle wy ons een weynigh in de kleederen raacken / ende in ons nieuwe loysement van het gene wy van doen hadden versaaghen ; Ons worden van den Gouverneur belast / dat wy twee mael 's Maendts het gras van de marckt / ofte pleyn/ voor 't Lantds of te Raedts huys moesten afplucken. In 't begin van 1656 wiert den Gouverneur (door eenige fouten die hy in 't Lants dienst begaan hadden) uyt des Koninghs last opgehaalt/ stont groot perijckel van sijn leven / doch was van den gemeenen man seer bemint / wiert door groote voor-

 spraac

spraeck / en van groote afkomste zijnde / by den Koningh ontschuldight / en in hooger bedieninge gestelt / was een seer goet man voor ons / en voor andere inwoonders. In Februarij kregen wy een nieuwe Gouverneur / maar niet als de voorgaende / stelden ons dicmaels aen den arbeyt / en den ouden die ons vry branthoudt gegeven hadt / nam 't ons dese weder af / moesten 't selve wel 3 mijlen over de bergen soo heen als weder halen / 't welck ons niet wel aenstont / doch wierden daer haest van verlost / alsoo in September aen een hartvang is komen te overlijden / waar over wy / en sijn volck verblijt waren / en dat om sijn straffe regeringe. In November quammer van boven een nieuwe Gouverneur / die hem in 't minste met ons niet en bemoeyde / als wy hem van kleederen of yets anders aenspraken / gaf tot antwoordt dat hy van den Koningh geen ander last hadde / dan ransoen van rijst te gheven / ende ons vordere behoeftigheden met 't een of 't ander middel moesten soecken: Ous alsoo onse kleeren waren versleten / ende koude winter op handen quam / siende dat dese luyden nieuwsgierigh waren / om wat nieuws te hooren / ende 't bedelen aldaer geen schande is / dewijl de noot ons daer toe dwingden / resolveerden ons met het selvige ambacht te behelpen / om daer door en met 't overschietende ransoen / ons voor de kou ende van andere nootwendigheden te versien / want wy dickwils om een handt vol zouts wel een half mijl (om tot onse rijst te eten) souden gheloopen hebben; alle 't welcke wy den Gouverneur voor leyden / ende dat wy ons met 't hout halen (t geen aen de burgers verkochten) ons soo lange hadde beholpen / dat door de weynighte der kleeren / ende onse meeste kost rijst met zout was / seer swaer viel / versoeckende dat ons wilde toestaen by beurten 3 of 4 dagen verlof te gheven / om onse fortuyn by de boeren / ende in de Cloosters by de papen (die daer seer veel zijn) te soecken / het geen hy ons toestont / raeckten door dien middel weer in de kleeren / bevonden dat dit ambacht gemackelijcker was / als hout halen. In 't voor-jaer 1657 wiert den Gouverneur op ontboden / ende een ander in sijn plaets gestelt; dese nieuwe Gouverneur wilde ons het uyt gaen weder beletten / ende ons jaerlicx 3 stucken linnen geven / daer wy dagelijcks voor souden arbeyden; (och alsoo wy meer aen kleeren souden verslijten / behalven het gene wy meer van doen hadde / en het een slegt jaer was / daar by een heete sieckten onder ons ontsteken zijnde / ende ons vorighe werck ghemackelijcker was) sloegen sulcx seer beleefdelijck af / versoeckende dat ons voor 15 of 20 dagen wouden licensieren / 't welck hy ons noch toestont / mits dat wy ons soude wachten / voor na by / ofte in des Koninghs / ende Japonse loyne te komen / en dat altijdt de helft tuys soude blijven om somtijts tot arbeyt te gebruycken / en 't gras als oozen uyt te plucken. In April 1658 is den Koningh komen te overlijden / ende met consent van den Tarter / is sijn soon tot Koningh in sijn Vaders plaets aenghenomen / en kontinueerden met ons ghemelden behulp / sochten ons meeste fortuyn by de Papen / alsoose goet arms zijn ende ons seer toegedaan waren / voornamentlijck als wy haar van onse ommegangh / ende gelegentheydt van andere landen verhaalden / daar sy begerig na waren om te hooren / ende by na heele nachten na saten om ons te luysteren. In 't begin van 't jaar 1660 wiert den Gouverneur verlost / ende terstont een ander in sijn plaats gekomen / dese nieuwe Gouverneur was ons seer toegedaan / ende seyde dickmaal soo 't in sijn wille of macht stont / dat hy ons weder na ouse Ouders en Vrienden soude senden / gaf ons alle vryheydt ende last / die wy by den afgaande Gouverneur gehadt hadde; dit en het navolgende jaar was heel slecht van Graan ende andere gewas / door de groote drooghte. 1662 was het noch slechter / soo datter veel duysenden van honger verslonden wierden / konden de wegen qualijck gebruycken / daar wiert door last van den Koningh over al stercke wacht gehouden / soo om de wegen voor de reysende man veyl te houden / de doode langs de wegen te begraven / als mede om rooven ende moorden voor te komen / 't geen dickwils wiert gedaan / door dien den gemeene man met groente van de bergen / ackers / ende basten van de groene vnure boomen / haar leven meest moesten behouden: daar wierde oock in verschey-
de

de Dorpen / en Steden / des Koninghs Packhuysen opgebroken / ende de Granen daar uyt gehaalt / sonder de misdadigers te bekomen / door dien 't meest door slaven gepleeght wiert. In 't begin van 't jaar 1663. den duren tijt nu al 2 jaren geduert hebbende / daar veel menschen door verslonden waren / konde den gemeenen man geen inkomsten opbrengen: doch had d'eene Stad meer gewas als de ander/gelijk de Steden die in de lage Landen by Reviere/ ofte Morasse leggen / konnen noch altydt eenige Granen winnen/ sonder dat souwde 't geheele landt ten naasten by uytgestorven hebben ; onse Gouverneur die ons geen rantsoen meer konde geven / schreef sulckx aan den Stadthouder / die ons sonder kennisse van den Koningh (door dien ons rantsoen van des Koninghs eygen inkomsten wierdt gegheven) in gheen andere Steden setten konden. In 't laatste van Februarv bequam den Gouverneur ordre om ons in 3 andere steden te verdeelen/te weten: in Saysing 12 / Sutnen 5 / en in Nammon 5 man / sijn 22 man die wy noch sterck waren: In 't begin van Maert / naar dat wy afscheyt genomen hadden van den Gouverneur / ende sijn Ed: voor sijn goet tractement en vriendtschap aan ons bewesen bedanckt hadden / vertrocken wy / voor de siecken ende ons weynigh goetje / gaf den Gouverneur ons Paarden / ende die gesont waren moesten te voet marsseren / die van Saysing ende 't Sutnen reysden eenen wegh ; den eersten dagh quamen wy aan een stadt alwaar wy vernachten / des anderen daaghs vernachten wy wederom in een anderen stadt/ en den 4 dag quamen wy in de stadt Sutsen / daar wy s anderen daaghs wederom van daan vertrocken / latende daar vijf man blijven die aldaar bescheyden waren / en moesten 's nachts in een lant vernachten ; des morgens met den dagh zijn wy wederom verreyst / en quamen te 9 uuren in Saysing/ wierden by ons (daar brengende) Gouverneurs dienaars / aan den Gouverneur ofte Admiraal van de Provintien Thielado / (die aldaar regeert) overghelevert / die ons terstont van een huys ende weynigh huysraedt versagh / ende liet ons rantsoen (als voren gehad) weder geven ; dit ghaleeck een goet ende sachtsinnigh man te wesen / is 2 dagen naar ons komsten naar 't Hof vertrocken / en 3 dagen daar na quam een nieuwe Gouverneur in sijn plaats/'t welck een straffe voor ons was dese liet ons alle dagen somers in de heete Son/ ende 's winters in de Hagel / reghen ende sneeuw / (van den morgen tot den abondt) voor hem staan / ende dagelijcks met moy weder niet dan pijlen halen / door dien sy niet en doen dan haar dienaars ende ondersaten / met pijl en boog te oeffenen / ende leyde ons meer andere arbeyd op den hals / waer voor den almogende hen betalinge (van Christen menschen te tenteren) heeft gegeven / gelijck wy hier naar sullen verhalen ; wy suckelde daar alsoo door met groote droefheydt : den winter nu op handen komende / en door de quade jaren niet meer hadden als wy stinghen / ende dat onse maats in de 2 andere steden (door 't goet gewas) nu gelegentheyt hadde om haer weder een weynigh in de kleederen te steken / hielden wy den Gouverneur dit alles voor/ cregen daar op antwoort dat de helft 2 dagen soude oppassen / en de andere helft 3 dagen om wat te bescharen soude uytgaan / en alsoo by beurten daar in continueeren/ waar mede wy ons moesten te vrede stellen/ doch brochten naderhant soo veel te weegh (door dien van andere groote seer beklaagt werden) dat ons met ooglupckingen toestont / om by beurte van een maant ofte langer uyt te gaan / ende 't beschaarde egaal met malkanderen souden deelen / waar in wy tot het vertreck van den Gouverneur continuerende bleven/'t welck geschiede in 't begin van 't jaer 1664. Hy wiert by den Koningh alsoo sijn tijdt geexpireert was / tot Velt overste ofte 2 persoon van den selve ghekosen / ende wy kregen weder een nieuwe Gouverneur / die ons terstont van alle lasten ontsloegh / en niet meer doen soude dan de maats in de 2 andere steden / van 2 maal 's maants te monsteren / by beurten op onse huysen te passen / ende uyt te gaan hem om verlof te vragen / ofte ter secretarie bekent te maken / om indient den noot vereyschte soude weten waar sy ons soecken souden ; wy danken den almogenden dat wy van soo een wreet menschen verlost waren / ende soo een goet man in de plaats gekregen hadden / door dien

ons

ons niet dan alles goets dede / ende groote vrientschap beweeß. Liet ons dickmaal roe-pen/ ende gaf ons eeten ende drincken / beklagende ons altijt/ seyde dickwils waarom wy aan de Zee kant woonende / niet na Japon sochten te gaan; gaven voor antwoort / dat den Koningh o 1s niet en wilde licentieren / ende dat wy den wegh niet wisten / oock mede geen vaartuyg en hadde; gaf ons daar op tot antwoort/offer geen vaartuygen aan de Zee kant genoegh was; waar op wy seyde dat die ons niet toebehoorden / ende indien 't ons misluckte/ dat ons den Koningh niet alleen om ons wegh loopen (gelijck te vooren aan ons volck ghedaan was/) maar mede dat wy een ander mans vaartuygh genomen hadden / soude straffe; dit selve seggende om geen achterdocht te geven/ waarom sijn Ed: seer lach-ten; sochten alle devoir te doen om een vaartuyg te bekomen/ doch kosten noyt een bequaem daar toe krijgen / door dien de koop altijt van de wangustige mensche wiert afgeslagen.

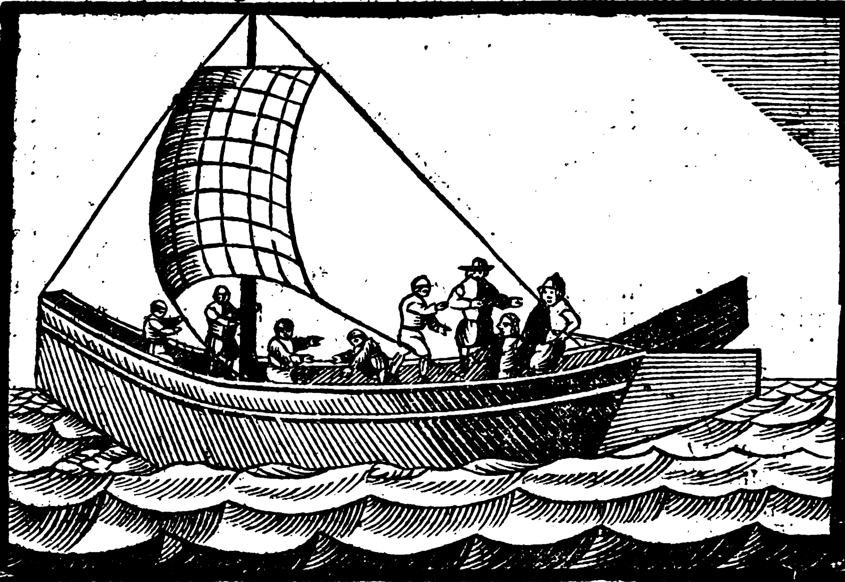
Den tweeden vertrocken Gouverneur hadde ontrent 6 maanden in sijn ander bediening geweest / ofte wiert door last van den Koningh opgehaalt / om sijn straffe regeringe/ ver-schoonde edel ofte onedel / lietse om een geringe saeck doodt slaan / wiert by den Koningh met 90 slagen voor de schenen gestraft / ende eeuwighlijck gebannen. In 't laatste van 't jaar sagen wy eerst een / ende daar na 2 sterren met staarten / de eerste in 't Z. O. wierdt wel twee maanden langh gesien / de andere stont in 't Z. westen / vertoonende haar met de staarte na malkanderen toe /'t welck sulcke verslagentheydt veroorsaackte aan 't hof/ dat den Koningh alle Zee-haven / en Oorlogs joncken / liet versorgen / als mede alle vastig-heden met victaalje / en Ammonitie versien; de Ruyters en Soldaten dagelicks oeffenen/ niet anders denckende/ dan dat haar d'een of d'ander / op den hals soude komen / verboot mede geen licht by avont in de huysen / ofte op 't landt (die aan de Zeekant lagen) te bran-den / den gemeene man maackt haar goetje meest op / en behielde maar meest soo veel om soberlijck met Rijst te mogen leven / te meer: alsoo sy seyden dat den Tarter eer hy hem meester maackte/ diergelijcke tekens aan den Hemel hadden gesien / ende daar noch bang voor waren; gelijck mede eer den Japonder by haar in Oorlogh quam/ sulcx gesien was: de groote ende kleyne vroeghen ons ghestadigh (waar dat wy quamen) wat sulckx in ons landt beduyden / seyden dat sulckx een teecken ofte straffe van den Hemel was / en gemee-nelijck wel oorlogh / duyre sieckten / oft dieren tijdt beduyden / 't welck sy met ons affir-meerde. Dit en 't volgende jaar 1665. brochten wy soo deur / alhoewel onse vlijdt aan-wenden om aan een vaartuygh te bekomen / doch wiert altijt weder om gestooten; hadde een kleyn vaartuygh daar wy mede onse toespijs beschaarde / ende aan d' Eylanden voe-ren / om ghelegentheydt te ondecken / of den almogenden noch t'eeniger tijdt uytkomsten wilde verleenen: ons andere maats in de twee Steden ons altemet besoeckende / gelijck wy mede haar deden / wiert van haar Gouverneurs somtijdts goet somtijdts quaadt af-genomen/ doch moestent met malkanderen al voor lief op nemen/ denckende dat wy arme ghevangene in een vreemt landt waren / ende danckten Godt dat hy ons in het leven liet/ ende soo veel gave dat wy van honger niet soude sterven. In 't begin van 1666 raackten wy onse goede vriendt weder quijt / door dien sijn tijdt ge-expireert / en van den Koningh met een Officie begiftight was / hadden ons in sijn tijdt van twee jaren veel vriendtschap bewesen / was van de Burgers en Boeren seer bemint / om sijn goetheydt / en van den Koningh en de groote / om sijn groote kennis en goede Regeringe / hadde de Stadt (soo van Landts / als andere huysen) seer laten verbeteren / ende goede ordre by de Zee kant/ ende Oorlogh Joncken in sijnen tijdt gehouden. 't Welck te hove soo hoogh wiert geno-men / dat den Koningh hem met soo een groote qualiteyt begiftigde. Drie dagen naar 't vertreck van sijn Ed: (alsoo de Zee-kant niet lang sonder opperhooft mach wesen / ende voor de komsten van den nieuwen Gouverneur / ontrent de Stadt daar niet mogen uyt-gaan / ende oock een goede dagh by de waarseggers haar aanwijsende / moeten waarne-men om in de Stadt ofte bedieninge te mogen komen/) quam den nieuwen Gouverneur /

C 2 die

die ons de selve lessen wilde leeren / die ons den voor verhaalde ghebannen Gouverneur geleert hadt / daer wy niet veel sin in hadden / maer syn Rijck duerde niet lange; leyde ons te last dat wy alle dage Padje souden stampen / waer op wy antwoorden / dat ons sulcke of diergelijcke dingen / van den voorleden Gouverneur niet en was te vooren geleght / dat wy van 't Randtsoen even konde leven / en ghenoech te doen hadden om met bedelen / onse kleederen ende andere nootwendigheden te krijgen / dat ons den Koningh daer niet gesonden hadt om te arbeyden / seyden dat hy ons geen Rantsoen soude geven / maer vry laten gaen / dat wy sien souden om onse kost en kleederen te bescharen / ofte in Japan / ofte elders by onse Natie te komen / ende diergelijcke redenen meer; waer op hy ons geen antwoort gaf / maer belasten dat wy wech souden gaen / ende dat hy daer naer wel ordre soude stellen / waer naer wy ons souden hebben te reguleeren / maer 't was met'er haast met hem anders verkeert / alsoo kort daer aen de Joncken drillende / door onachtsaemheydt den brant in de Kruydt-kiste raeckte / 't welck het voorste van 't Jonck (door dien het altijdt voor de Mast staet) wech nam / ende de vijfde man aen haer doodt brachte; welck ongeluck sy meynden te verswijgen / ende de Stadt-houder niet bekent te maken / maer 't viel anders uyt / door dien een verspieder die daer altijdt ontrent is / ende van de Koningh 't geele landt door gesonden wort / het den Stadt houder haest geopenbaert wiert / die 't selve aen des Konings Hof schreef: den Gouverneur door last des Konings worden opgehaelt / kreeg 90 slage voor de schenen / en wierdt voor eeuwigh gebannen hy kreegh meest om dat hy sulcks verswijgen wilde / ende 't ongeluck op hem te nemen / sonder syn Overheydt kennisse te doen. In Julij quam weder een ander Gouverneur / die 't selve als de voorgaende ons wilde te last leggen / begeerde dat yeder 100. Vadem Touw van Stroo dagelijcks soude draeyen / dat voor ons onmogelijck te doen was / 't welck wy hem seyden / gelijck als wy de voorgaende Gouverneurs gedaen hadde / onse gelegentheyt voorsloegen / doch en was in geender manier te weder spreken / maer seyde dat hy ons (indien wy sulcks niet doen konden) aen een ander arbeyt soude setten / 't welck indien hy niet impotent geweest hadt / syn voortganck soude genomen hebben: wy siende dat'er niet als een eeuwige slavernye voor ons te verwachten stondt / indien hy ons aen den arbeyt sette / 't geen by syn navolgers voorseecker soude blijven continueren / alsoo 't gene by een Gouverneur ingebracht is / niet licht by een ander afgeschaft wort / gelijck het ons in de Peingse Stadt in 't uytplucken van 't gras / wel gebleken was / ende soude daer en boven met 't oppassen ende pijlen halen mede synen voortganck gehadt hebben / 't en ware wy soo een uytnement goet Gouverneur niet hadden gekregen / sochten alle middelen ter weerelt om een Vaertuygh te bekomen / willende liever onse kans eens wagen / dan met sorge / droefheyt en slavernye / by dese heydensche natie te leven / daer ons dagelijcks van een partye wangunstige menschen / alle verdriet wiert aengedaen / vonden ten laetsten goet / om door een Coreeper / onse buerman ende goede bekende / die dagelijcks in ons huys quam / ende dickwils met kost en dranck (alsoo by hem niet veel overschoot) van ons geboedt wierdt / deselve 't een of 't ander toe te steken / op dat hy voor ons een Vaertuygh soude koopen / onder pretext dat wy daer mede aen de Eylanden Kattoen wilde bescharen / wy souden hem wanneer wy van 't Cattoen bedelen t'huys quamen noch beter beloonen / die terstont daer naer vernam / ende van een visscher een vaertuygh kocht / daer op wy hem terstont de betalinge ter handt stelden / ende hy ons 't vaertuygh overleverde. Den verkooper sulcks vernemende dat het voor ons was / scheyde uyt de koop / door dien hy van andere daer toe opgemaeckt was / seggende dat wy daer mede wech wilden loopen / ende dat hy dan een doodt man soude zijn / gelijck 't voorseecker waer sal wesen / doch stelden hem weder te vreden / ende betaelde hem wel twaelfmael de waerdye / siende hy op 't gelt / ende wy op een kans die wy voor hadden / lieten 't soo aen beyde zijden doorgaen; terstont versagen wy 't Vaertuygh van Zeyl /

C Ancker-

Ancker-touw ende Riemen / ende 't gene wy meer van noode hadden / om met 't eerste quartier Maens (also 't dan het bestendighste weer is / ende nu in de wyssel-maent was) onse kielen te lichten / biddende den Almogenden dat hy onse Leyts-man wilde zyn. Twee van onse Maets / te weten / den Onderbarbier Mattheus Ybocken / ende Cornelis Dircksz. die by geval uyt de Stadt Sunhsie ons waren komen besoecken / hielden wy 't selve voor / ende quamen met ons haest over een om mede in te stappen / eenen Jan Pietersz. de Vries / mede in de selve Stadt woonachtigh zynde / ende in de navigatie ervaren wesende / soo gingh een van ons volck hem waerschouwen / dat alles klaer ende gereedt was ; doch in de Stadt komende / bevonden dat hy in de Stadt niet / maer by ons ander volck 16 mylen verder was / lieten hem terstont daer van daen halen / ende quam in 4 dagen al weder met hem by ons / hebbende indien tydt soo heen als weer / ontrent 50 mylen gegaen / leyden 't doe met malkanderen over / ende maeckte den 4 September 1666 alles wel klaer / om met 't ondergaen van de Maen / ende een voor Ebbe 't Ancker te lichten / ende in den Name Gods door te gaen / alsoo daer al eenige mom-pelinge onder de bueren was / ende om dat de Bueren minder suspitien souden hebben / te meer alsoo wy eennigh goet in het vaertuygh brochten / so klommen wy daer mede de Stats-muer over / waren doen t' samen

met malkanderen 's avonts vrolijck / brochten ondertusschen de Rys / Water-potten / ende 't gene meer van nooden was in 't Vaartuygh / gingen met het ondergaen van de Maen / de muer over na 't Vaartuygh / waar mede wy noch aen een Eylandt om water voeren / ontrent een kanon schoot van de Stadt : ons van water versien hebbende / ende de stadt en Oorloghs-joncken daer wy voorby moesten gepassseert zynde / dreven soetjes voor stroom voort / 't was geheel stil doch kregen terstondt een goeden windt / maeckten 't zeyl by en lieten 't soo de ban uytstaen. 's Morgens zynde den 6 september hadden 't uytterste bewoonde Eylandt / en passeerde een Visscher die ons preyde / doch gaven geen antwoort / uyt vreese of het oock een Wacht-barck mochte zyn ; de Zon op zynde / wiert geheel stil / leyde ons zeyl neder ende setten 't op een roeyen / uyt vreese offe ons mochten naer volgen / ende om door 't zeyl niet bekent te werden : Tegen de middagh begon 't weer wat te koelen uyt den westen / setten 't zeyl weder by / en namen cours na gissinge Z. O. tegen den avont begon 't heel stijf te koelen zynde de windt als vooren / hadden doe de hoeck van Coeree achter uyt / waren doe buyten vrees om van

haer

haer wederom gekregen te worden: dien volgenden nacht hadden wy lustige coelte ende snedige voortganck. Den 6 's morgens waren wy dicht by een van de eerste Japanse Eylanden, behielde deselve wint en voortganck; 's avonts waren wy (soo ons van de Japanders hier na gewesen wierdt) dicht by Farando, niemandt van ons hadde in Japan geweest, waer door de Kust ons onbekent was, maer waren van de Coreesers onderricht dat wy geen Eylanden aen stuerboort moesten laten leggen, om in Nangesacky te komen, liepen alsoo weder over om boven dat Eylandt te komen, het leeck ons in't eerste kleyn, maer naderhandt bevonden dat het Gotte was, ende raeckten soo des nachts bewesten Gotte. 's Anderen daeghs seylden wy met slappe coelte, ende variable winden by de Eylanden heen, doch vertierde weynigh. 's Avonts roeyden wy naer een kleyn Eylandtje, om 's nachts te anckeren, alsoo de Lucht heel windigh was, doch lagen soo veel blickvyeren langhs de strant, van de kleyne Eylandtjes, dat wy geraetsaem vonden onder zeyl te houden, zeylde alsoo met een labbre coelte, de Windt van achteren zijnde den geheelen nacht deur. 's Morgens bevonden wy ons op de selve plaets, daer wy 's avonts te vooren geweest hadden, dochten 't selve van de stroom geschiet te zijn, staecken in Zee om alsoo boven d'Eylanden te zeylen: ontrent twee mijlen in zee geweest hebbende, kregen de wint met een harde coelte tegen, soo dat wy genoech te doen hadden met ons kleyn onnoosel Vaartuygh de wal te krijgen, ende een Bay te soecken, alsoo de windt handt over handt aennam. Half middagh quamen in een Bay ten ancker, daer wy wat koockten ende aten, sonder te weten wat het voor Eylanden waren, d'Inwoonders voeren ons somtijts voorby, doch moeyden ons niet: tegen den avondt het weer wat bedaert zijnde, quam een Vaartuygh met 6 man, yeder met 2 houwers opt zy, dicht by ons hene roeyen, setten een man aan de andere zye van de Bay aen landt, wy dit siende, lichten terstont ons ancker, maeckten 't zeyl by, ende sochten soo met roeyen als zeylen, de Bay upt te komen, ende weder zee te kiesen, maer wierde van 't voorseyde Vaertuygh belet, die ons haest volghden ende inhaelden, maer indien de noot vereyscht hadt soudense wel afgekeert hebben, met lange houten ende bamboesen, die wy daer toe gemaakt hadden, maer siende upt de Bay verscheyde Vaartuygen komen, ende naer dat wy wel gehoort hadden geleken het Japanders te wesen, lieten derhalven af van ons te verweeren, sy riepen en wesen waer wy na toe wilden, wy staacken terstont een Prince Vlagh op, die wy daer toe gemaeckt hadden, of wy op 't eene of ander Japanse Eylandt mochten komen te verballen, ende riepen Hollando nangesacky sy wesen dat wy 't zeyl souden strijcken, ende binnen roeyen, gelijck wy al overwonnen zijnde terstont deden, quamen ons aen boort, ende namen een man van ons over in haar vaartuygh, kort daer aen boechseerden ons voor een negerye, alwaer sy ons met een groot ancker, ende dick touw, wel vertuyden, ende met wacht-barcken wel bewaarden, namen by de voorgaende noch een man over, die sy beyde aen 't landt brachten ende ondervraeghde, doch konden malkanderen niet verstaen; aen landt was alles in roer ende ten geleeck geen man die niet een houwer of twee op zye hadden: wy keecken malkanderen met bedroefde oogen aen, denckende dat ons de kost al gekocht was; sy wesen ons na nangesacky, ende woude beduyden dat daer ons volck en de schepen waren, daer mede wy ons wat troosten, ende te vreden stelden. In den nacht quam by ons een groote barck de bay in roeyen, ende quam ons aen boort, alwaer (soo daer na in nangesacky verstonden, alsoo hy self ons daer brochte) de derde persoon van 't Eylandt Gotte op was, die ons terstont wel kenden dat wy Hollanders waren, ende wees ons dat'er 5. schepen in nangesacky lagen, dat hy ons over 4 of 5 dagen daer brengen soude, ende wy wel te vrede soude zijn, seyden ons dat dit het Eylandt Gotte was, ende dat sy onder de Keyser stonden, hadden doen wel 45 mijlen sonder Compas, ende onbekent vaerwater over zee geseylt, met een kleyn oudt vaartuygh: wy wesen haer soo veel wy konden waer

wy van daer quamen / en dat wy over lange jaren ons schip verlooren hadden / ende nu sochten na nangesacky te gaen / om weder by ons volck te komen / waren doe wat beter te gemoet / doch niet sonder vreese / door dien de Coereepers ons wijs gemaeckt hadden / dat al de vreemde natie die op de Japanse Cust komen te verballen / doot geslagen wierden. Den 9 ditto bewaerdense ons in 't vaartuygh / als mede de twee die aen landt / desgelijcks mede den 10 ende den 11 ditto / versagen ons van toespijs / water / brant - hout / ende 't gene meer van nooden was / deckten 't vaartuygh door dient gestadigh regende / met stroope matjes. Den 12 ditto versagen ons van alles wat op de reys na nangesacky noodigh was: lichten 't ancker / ende quamen dien avont aen de binnezy van 't Eylant voor een dorp ten ancker / alwaer wy dien nacht bleven leggen. Den 13 ditto met Zonne opganck gingh de voorsz. derde persoon in een barck / by hem hebbende eenige goederen en brieven / die aen 't Keysers-hof moesten wesen / lichten ons ancker / met ons by hebbende 2 kleyne ende groote barcken: de twee aen landt gebrochte maets / waren in een van de groote barcken / ende quamen op nangesacky eerst weder by ons: in den avont quamen wy in de bay / en de des Middernachts op de reede van Nange sacky ten ancker / sagen daer 5 Hollant-sche Schepen leggen / gelijck ons te vooren gewesen worden: des Morghens den 14. ditto wierden wy aen landt gebracht / ende van des Ed: Compagniens Tolck

verwellekomt / die ons alles ondervraeght hebbende / prees ons seer / dat wy met soo een kleyn oudt vaartuygh / onse vryheyt over soo een wijdt vaarwater gesocht ende ghekregen hadden / belastende de Tolck / ons op 't Eylandt ofte in Compagnies Logie te brengen: daer komende wierden van de Ed: Heer Willem Volgers Opperhooft / Sr. Nicolaes de Roy tweede persoon / ende sijn Ed: voordre by hebbende suppoosten wel onthaelt / ende op onse manier weder in de kleederen gesteecken / waer voor haer de Almogende tot danckbaerheyt / sijn geluckigen zegen ende langhduerende gesontheyt believe te geven: wy konnen den goeden Godt niet genoech bedancken / dat hy ons uyt soo een ghevangenisse / soo veel droefheyt en perijckel van 13 jaren 28 dagen / soo genadelijck verlost heeft / verhopende dat de anders 8 aldaer gebleven Maets / mede soodanige verlossinge mogen erlangen / en oock weder by onse Natie geraken / waer toe haer den Almogenden behulpsaem sal believen te zijn / Amen.

BESCHRYVINGE

Van't Koninghrijck

COEREE,

Met alle hare Rechten, Ordon-
nantien, ende Maximen, ſoo inde Politie, als
inde Melitie, als vooren verhaelt.

ANNO M.DC.LXVIIJ.

Dit Landt ofte Koninckrijck by ons Coree, en by haar Tyoen Coeck ghenaemt, is gelegen tusschen de 34 en een half ende 44 Graden, in de lenghte ontrent Zuyden en Noorden, leght ongevaerlijck 140 ofte 150 mijl, in de breedte Oost ende West, streckende ontrent 70 ofte 75 mijl, wort by haar in de Caert geleght als een Caart bladt, doch heeft veel uytstekende hoecken, is verdeelt in 8 Provincien, ende 360 Steden, behalven de Schansen op Gebergten, en andere Vastigheden aen de Zeekant; is seer periculeus voor d'onbekende om aen te doen, door de menighte van klippen en droogthen; is seer volckrijck ende kan by goede jaren zijn selfs van alles voorsien, door de menighte van Granen ende Cattoenen, die daar wassen, waer mede sy haar selven aldaar behelpen: heeft aen de Zuydt-Oost-hoeck Japon, zijnde op 't naeuste wijdt van Peusaan tot Osaacke, tusschen beyde leydt een Eylandt, by de Coreeders Taymatto, ende by de Japonders Sitseman genaamt, dit Eylandt heeft de Coreeders eerst toe-behoort, doch is in den Oorloch over ettelijcke jaren ingenomen, en by verdragh aan de Japonders gelaten, daar voor die van Coree, 't Quelpaarts Eylandt weder hebben ghekregen; aan de West zijde streckt de kust van Chyna, ofte de bocht Nankyn, komt aan het Noordt-eynde met een grooten hoogen bergh aan Chyna vast, souden anders voor een Eylandt ghereeckent werden, door dien aan de Noort-Oost zijde niet dan een openbare Zee is, daar Jaarlicks veel Walvisschen met Fransche en Hollandtsche Harpoenen in 't lijf ghevonden worden; daar wort mede in de maant December, Januarius, Februarius, en Meert groote quantiteyt van Haringh ghevanghen, die in de twee eerste Maanden de Hollandtsche ghelijcken, en in de andere twee Maanden kleynder zijn, even gelijck de Yan haringh in Hollandt is, soo dat noodtsaackelijck tusschen Coree en Japon, een door tocht na 't way-gat moet zijn, ghelijck wy dickwils ghevraaght hebben, aan de Coreeders die aan de Noordt-Oost kant van Coree van daan waren, en offer om de Noordt-Oost kant noch eenigh landt was, seyden niet dan een openbare Zee te zijn: die van Coree na Chyna reysen, nement in 't nauste van de bocht te water, alsoo te Lande door de kouw, ende des somers door 't onghedierte, seer ghevaarlijck te passeren is; kunnen 's winters ghemackelijck over 't Ys loopen, door dien 't daar soo vriest en sneeuwt, ghelijck ons volck 1662. in de Kloosters die in 't ghebergte leggen hebben ghesien, dat huysen en boomen waren onder ghesneeuwt, en datse gaten moesten maken om van 't een huys in het 't ander te gheraacken; om boven ofte om leech te komen, bonden sy kleyne planckjes aan haar voeten, daar sy mede op en nederwaarts weten te gaan, en dat om in de sneeuw niet te sincken, derhalven moeten de menschen in de Zee quartieren, haar meest met Geerst en dierghelijcke Granen behelpen, alsoo door de kouw gheen Rijst of Katoen kan wassen, en zijn de ghemeene Man haar kleederen seer slecht, gaande meest in Vellen, ende Linnen van Hennip ghemaackt: alhier in dat quartier valt den meeste wortel-Nisy, de welcke aan den Tarter voor tribuyt weert opgebracht.

Wat belanght de authoriteyt van den Koningh, hy is daar Souvereyn, hoewel onder den Tarter is staande, regeert evenwel het Landt na zijn wil ende wel ghevallen, men heeft'er geen particulieren Landts-Heeren, ofte eyghenaars die Steden, Eylanden ofte Dorpen onder haar ghebiedt hebben: de groote trecken haar inkomsten uyt slaven ende Landeryen, alsoo wy ghesien hebben datter groote zijn die twee ofte drie duysent slaven hebben, sommighe leven oock mede van eenighe heerlickheden, ofte Eylanden die haar van den Koningh ghegeven worden, maar soo dra sy komen te overlijden, hoort het weder aan den Koningh.

Wat de militie van Ruyters en Soldaten belanght, soo zijn in des Koninghs Stadt ettelijcke duysenden, die van den Koningh ghegagieert werden, ende in 't Hof de wacht houden, die als den Koningh uyt rijt mede gaan: De vrije luyden moeten alle seven jaar,

twee

twee Maanden in 't Hof de wacht houden : elcke Provintie heeft ſijn Velt-overſten / hebbende 3 of 4 Cornels onder hen / en onder elcke Stads juriſdictie ſijn Capiteyns / die onder de voorſz Cornels ſijn verdeelt / mede elcke quartier ſijn Sergiant / elck Dorp een Corperaal / oock ijder 10 man een hooft / ende moet ieder name op 't ſchrift / jaarlick aen ſijn meerder geven / ſoo dat den Koningh altijdts weet / hoe veel Ruyters ende Soldaten dat hy heeft. De Ruyters haar geweer is een Harnas / Storm-hoet / pijl en boogh / een houwer met een vlegel / gelijck daar in Hollandt het Cooren mede gedorſt wort / ſijnde aan 't eynde met korte ijſere penne : de Soldaten ſijn gewapent met Harnas / en Storm-hoede van ijſere plaatjes / doch ſommighe van Hoorn gemaackt / maar de meeſtendeel ſijn met ijſere plaatjes als voornoemt / hebben muſketten / houwers en korte piecken / d'opperhoofde hebben mede pijl en boogh / elck Soldaadt moet 50 kogels / en 50 ſchoten kruydt hebben / niet hebbende krijgen ſlagen / 't welck ons in des Koninghs Stadt is gebeurt / ende daarom 5 ſlaghen voor onſe naackte billen hebben gekregen : elcke Stadt moet ſijn ghetal Papen uyt maken / om by beurte de Schanſen op de Berge / op haar eyge koſten te bewaren ende te onderhouden / worden in tijt van noot mede voor Soldaten gebruyckt / hebben mede pijl / boogh en houwers / houden haar mede voor de beſte Soldaten / ſijn oock onder opperhoofden van de Papen beſcheyden / dieſe mede op 't ſchrift hebben / ſoo dat den Koningh altijt weet / hoe veel vry luyden / 't zy Soldaten / oppaſſers / arbeyts-luyden / ende papen in ſijn dienſt ofte lant zijn : die 60 jaren out ſijn worden ontſlagen / en in ſulcke dienſt niet meer gebruyckt ; alle Edel-lieden die in Konings dienſt niet en zijn / of niet geweeſt en hebben / gelijck oock alle ſlaven / hebben niet anders dan 's lants ofte Koninghs gerechtigheyt / 't welck wel meer als de helft van 't volck is / door dien een vry man by een ſlavinne / of een vrouw by een ſlaaf een kint krijgende / worden alle voor ſlaven gehouden / en een ſlaaf by een ſlavin een kint krijgende / komt het kint aen de meeſter van de ſlavin : ider ſtad moet ter Zee een Oorlogs-jonck / met ſijn volck / ammunitie / ende vordere toebehooren onderhouden ; deſe Joncken ſijn ghemaeckt met 2 maſten / op hebbende 30 ofte 32 riemen / aen elke riem 5 a 6 man / gemant met 2 of 300 ſoldaten als roeyers / op hebbende ettelicke kleyne ſtuckjes / en menigte van vuerwerck ; elcke Provintie heeft ſijn Admiraal / worden alle jaren by haer gedrilt en geviſiteert / als mede by den Admirael generael van gelijke : indien by den Admirael ofte Capiteyn / eenige de minſte foute begaen is / worden na gelegentheyt van ſaken ('t ſy by de portement / banniſſement / ofte met de doodt) geſtraft , gelijck ons 1666 in 't voorjaar is gebleken aen onſe Gouverneur / die Admiraael was over 17 Joncken / in 't drille raackte door onachtſaemheydt van 't volck ſijn kruyt in den brand / waer door 't voorſte van 't Jonck ſprongck / ende vijf man verloor / wiert door den Koningh op ontboden en na 90 ſlagen voor de ſcheenen / eeuwighlijck wegh gebannen : wat aangaat de Crijgs-raden / hooge ende lage officiers zijn ſoo veel als raden des Koninghs / komen dagelicks in 't Hof / ende alle voorvallende ſaken den Koningh aendienen ; ſy en vermogen den Koning in geene dingen te conſtrengeren / maar in alles met raet en daet te aſſiſteren / dit ſijn de grootſte naeſt den Koningh in 't aanſien / continuerende (indien daer niet op te ſeggen valt) haer leven lanck / ofte tot den Ouderdom van 80 jaren / ghelijck oock doen alle Officieren aen 't Hof dependerende ; De Stat-houders worden alle jaren / ende vordere ſoo hooge als lage Officiers / alle drie jaren verwiſſelt / de meeſte worden binnen haar tijdt gelicht / door dien ſy door d'een of d'ander foute / ſelden haar tijdt volkomen uyt dienen ; de Koningh heeft over al ſijn verſpieders om op alles goede informatie van regeringe te nemen / ſoo dat ſy 't dickwils met de doodt / of een eeuwigh banniſſement beſueren moeten.

Wat de inkomſten des Konings / Heeren / Steden en Dorpen belangt / de Koning treckt ſijn inkomſten van 't gene op der aarden waſt / ende uyt de Zee komt / naar dat den tijdt voortbrenght / heeft in alle Steden ende Dorpen ſijn Packhuyſen / om 't ghewas ofte ſijn

inkomsten in te doen / die jaarlicks aan de ghemeenen man / op 't intrest tot per cento wert upt gegeven / ende soo dra 't gewas van 't velt komt / voor alles moet betaalt werden. De Heeren leven als voren van haar eygen / ende 't rantsoen dat den Koningh haar toeleydt; de steden ontfangen te betalinge van haar eyge Erven / daar de huysen (soo binnen de Stadt / als buyten de platte Landen) opgheboutwt zijn / yder naar sijn groote / waar voor de Gouverneurs / Koninghs dienaars / ende de stadt onderhouden wert: de vrye luyden die geen soldaten zijn / moeten in 't jaar 1 maant in 't lants dienst / daar toe hy geordineert wort / op te passen / behalven alle kleynigheden die tot onderhoudt van 't Landt van nooden is / moeten sy de Ruyters en soldaten / alle jaren 3 stucken linden opbrengen / dat is de waarde van ontrent 2½ teyl / tot onderhout van de voorsz ruyters ende soldaten; van schattingen ofte Accysen op iets / en weten sy gantschelyck niet.

Wat de swaarste crime ende straffe aan gaat / is desen: die sich tegen den Koning stelt / ofte hem uyt sijn Rijck soeckt te stooten / werden met haar heele geslacht uytgeroept / hare huyse werden tot de gront toe uytgebroken / en daar en vermagh niemandt weder een bequaem huys op te setten / alle hare goederen worden geconfisqueert / ten proffyten van 't Lant / ofte aen andere geschoncken; eenige sententie die by den Koning gevelt / en by iemant werden tegen gesproken / deselve werden mede seer swaarlijck / en metter doot gestraft / gelijck by onse tijden is geschiet; des Konings Broeders Vrouw / die vermaert was wel te kunnen nayen / liet den Koning haar voor hem een rock maken / sy eenige haat op den Koning hebbende / nayde eenige toverije daar in / soo dat wanneer den Koningh den rock aen hadde / noyt en konde rusten; den Koning liet den rock los tarnen, en van 't selve daer in / waer over hy de voorseyde vrouwe liet in een kamer sluyten / sijnde de vloer onder van kopere platen / ende liet vuur daar onder stoken soo lange dat sy doot was: eenen van haer vrienden / sijnde een Stadthouder van groote afkomste / ende ten hove wel staende / schreef aen de Koning / dat men een vrouwe (te meer gelijck sy is) wel een ander straffe konde opgeleyt hebbe / ende dat men een vrouw meer als een man hoorde te verschoonen / waer over hy ten hove opgehaelt / en na dat hy 120 slagen / op eenen dagh voor de scheyen had gekregen / wierd hem het hooft afgeslagen: en alle sijne goederen geconfisqueert / dese en navolgende crimen / worden aen 't geslacht niet gestraft: een vrouwe die haer man om 't leven brengt / wort aen een wegh daar veel volcks passeert / tot haar schouders in d'aerde gedolven / met een houte saech daer by gestelt / moeten alle die daar voor by passeren / haar een treck in 't hooft halen / tot dat sy doot is: een man die sijn vrouw om hals brengt / en 't selve weet te bewijsen daer rede toe te hebben / 't sy door overspel oft andersints / wort daer over niet aengesproken / ten sy 't een slavin is / moet dan selve de meester haer 3 dubbelt betalen: in of onder wat stads gebiet sulx geschiet / is deselve stad 10 jaar van een eyge Gouverneur versteken / worden van een stadts Gouverneur / of een slecht Edelman geregeert; deselve straffe sijn sy mede onderworpen / wanneer de gemeente over haer Gouverneur klaegt / en ten hove ongelijck krijgen: slaven die haer meester ombrengen / worden met grootee tormenten gedoot / maer een heer mach sijn slaef om reden 't leven benemen; moorders worden op deselve manier (na dat sy verscheyde reysen onder de voeten geslagen zijn / als sy de moort gedaen hebbe) gestraft / en met den dootslager doen sy aldus / wassen den overleden met asijn / 't geheel stinckent en vuyl lijf over / 't welck sy den misdadiger door een trechter in de keel gieten / tot dat het lijf vol is / en slaen hem als dan op den buyck tot dat hy barst: hoewel op dieven grooter straffen staen / soo werden deselve hier veel gepleeght / sy worden allenxkens onder de voeten geslagen tot datse doodt zijn: die met een getrouwde Vrouwe overspel bedrijft / ofte deselve vervoert / worden somtijts naackt / ofte met een dun broeckje aan / (het aangesicht met kalck gestreken / ende een trommeltje op de rugh gebonden / daar op slaande) ende op alle hoecken van de straat om geleyt sijnde / krijgen yder veertich of vijftig slagen / op haar bloote Lijf / doch worden de Vrouwen een broeckje aangelaten.

Die syn Inkomsten niet op en brenght van 't Landt / wordt twee ofte driemaal voor de Schenen gheslagen tot dat hy 't opbrenge / ofte dat hy van kant is. De ghemeene Straffe is op de naackte Billen / ofte op de Kuyten / en wordt by haar voor geen schande gerekent. Gemeene Gouverneurs / vermogen sonder licentie van haar Stadthouder / niemant ter doodt verwijsen: Ende de saken / 't Landt rakende / niemant sonder kennisse van den Koningh. Het slaan op de Scheenen / gheschiedt aldus / sittende op een Stoeltje / de Beenen by malkanderen gebonden / en wort een Handt boven de Voet / ende een onder de Knije twee streepjes ghehaaldt / daar sy tusschen beyden moeten slaan / zijnde Houtjes een arm langh / achter rondt / ende voor twee vingheren breedt / ende duym een stroo dick / van Eycken ofte Esschen hout gemaackt / doch mogen teffens niet meer dan dertigh slagen geven / drie of vier uyren langh; daar na mogense dan met haar Justitie wel weder voortvaren / tot datse volbraght is. Die sy met den eersten doodt willen hebben / die worden met Stocken / drie ofte vier voeten langh / ende een arm dick / dicht onder de Knije geslagen. Onder de Voeten te slaan geschiedt aldus / Sy sitten op d' Aarde / ende worden beyde de groote Teenen by malkanderen ghebonden / ende met een Stock / die tusschen haar Dyen staat / opghehaaldt / slaan met ronde stocken drie ofte vier voeten langh / ende een arm dick / onder de Ballen van de Voeten / soo veel slagen als den Rechter ghelieft: Ende op dese maniere pijnigen sy meest alle Misdadigers. Op de Billen te slaan gaat aldus te werck / Sy strijcken haar Broecken af / en leggense vlack op d' Aarde neder / ofte op een Banckje ghebonden; de Vrouwen / schamens halven / latense een Broeckje aanhouden / doch om wel te straffen / maeckense 't eerst nat / worden dan met Stocken geslagen van vijf of vier voeten langh / boven rond / onder een hand breedt / en een pinck dick: Hondert sulcke Slagen worden tegen de Dood ghereeckent / echter sterbender veel die niet meer dan vijftigh slagen krijghen. Slaen oock met Teentjes een duym dick. Die voor de Kuyten slaghen krijghen / staan op een Banckje / en worden deselve met diergelijcke Teentjes geslagen: Ende de Vrouwen en Leerkinders worden meest alsoo gestraft. Daar zijn noch veel meer andere Straffen / maar hier te langh om te verhalen.

Wat haren Godtsdienst / Tempels / Papen / ofte Secten belanght / Den gemeenen Man doen wel voor haar Afgoden eenighe Superstitie / maar achten hare Overigheydt meerder dan d' Afgoden. De groote ofte Edele Lieden weten daar gantsch niet van om de Afgoden eenighe eer te bewijsen / en achten haar selven meerder dan deselve te wesen. Soo wanneer iemandt / 't zy groot ofte kleyn / komt te overlijden / wordt by de Papen voor de Beelden eenige Offerhande ghedaan / alwaar dan hare Vrienden ofte Bekenden by komen: Het ghebeurt somtijdts wel by aflijvigheydt van een Heer ofte een geleerde Paep / dat haren Vriendt ende Bekende wel dertigh ofte veertig Mijlen weegs komen reysen / om by de Offerhande te zijn. Alle Feestdaghen komen sommighe ghemeene Burghers ofte Boeren voor de Afgoden hare Reverentie doen / steecken een rieckent Houtjen in een Potje met Vyer dat by 't Beeldt staet / ende hare Reverentie gedaan hebbende / gaanse wederom wegh. Van preecken ofte leeringe / is by haar onbekent. Sy hebben veel Tempels en Kloosters in 't Gheberghte legghen: Daar zijn Kloosters daar vijf ofte ses hondert Papen in woonen / doch elck heeft sijn Huysje bijsonder / ende de Oudtste heeft het Commandement. Indien iemandt eenighe kleyne Faute begaat / magh deselve met twintigh ofte dertigh slagen op de Billen gestraft worden / maar soo de Misdaat groot is / worden sy aan den Gouverneur overgelevert. Papen zijnder in overvloet / alsoo yder wie wil een Paep kan worden / en wederom kan uytscheyden als het hem gelieft. De Papen worden by haar weynigh geacht / en worden niet meer als 's Landts Slaven gerekent / door de groote Trybuyt die sy opbrengen / en 't werck dat

sy voor 't Landt moeten doen. De Opper-Papen zijn veel in achtinghe / ende dat om haar geleerdtheydt: Sy werden onder de geleerdste van 't Landt gereeckent; Ende dese werden des Koninghs Papen ghenoemdt: Voeren een Landts Zegel / ende doen Justitie als andere Gouverneurs. Wanneer sy de Kloosters visiteren / dan rijdense te paart / en worden groote eere bewesen. Geen Papen mogen eten daar leven af komen kan / ofte ontfangen heeft. Haar Hayr ende Baardt wordt kaal afgeschooren / mogen by geen Vrouwen converseren; de gene die dese Wet onteerdt / worden met seventigh ofte tachentigh slagen voor de Billen gestraft / ende uyt het Klooster gebannen. Soo drae haar Hayr wordt geschooren / worden sy op den eenen Arm gemerckt / soo dat men altijdt sien kan dat het een Paap is gheweest. De gemeene Papen moeten haar Kost met arbeyden / Koophandel / ofte bedelen winnen: Houden altijdt Jongens / en doen neerstigheydt om deselve wel te leeren lesen ende schrijven: soo drae deselve gheschoren zijn / houden sy die voor hare Dienaars / en datse winnen is voor haar Meester / tot dat hyse vry geeft: By 't overlijden van den Paap zijn deselve sijn Erfgenamen / ende moeten Rouw over hem draghen gelijck de Kinderen over hare Ouders / 't welck de Vryghegevene mede moeten doen / tot danckbaerheydt dat hy als een Vader haar opghebraght ende onderwesen heeft. Sy ghelooven alle een Geloove / ende doen alle eenderley Afgodendienst. Een Paap alleen offert ende bidt voor de andere Papen tweemaal 's daaghs / behalven de Feestdagen dan offeren en biddense in 't ghenéraal / met kloppen op Beckens / Trommels ende op meer andere dinghen. Daar zijn noch andere Persoonen eenighsins de Papen gelijck; dese mogen trouwen ende langh Hayr dragen / doch zijn van gelijck gevoelen / niet anders etende dan de Papen. De Kloosters worden van de groote ende ghemeenen Man gebouwt; yder geeft tot de Bouwingh na sijn vermogen. De Papen doen den arbeydt voor de Kost ende Klederen / die haar van den Paap (die by den Gouverneur van de Stadt woondt / daar onder haar Klooster sorteert) wordt gegeven. Sy onderwijsen noyt iemandt in haar Gheloof: Weten wel / dat die goedt doet / hier namaals goedt sal gheschieden / ende die quaadt doet / gestraft sal worden. Segghen mede / dat in de oude tijden de Spraack over al eens was / ende door 't bouwen van een Toorn (daar mede sy in den Hemel wilden klimmen) deselve verandert is. Den Adel / om haar vermaack te nemen met Hoeren en ander Geselschap / gaan dickwils in de Kloosters om dat deselve seer playsierigh legghen / ende voor de beste Huysen van 't Landt werden gereekent / soo dat deselve meer voor Bordeelen als Tempelen gereeckent moghten werden / door dien de Papen seer tot de vochtigheydt ghenegen zijn / wel verstaande van de gemeene Kloosters. By onsen tijdt plachten in des Koninghs Hooftstadt twee Bagijnekloosters te wesen / een van den Adel / ende een van de gemeene Vrouwen: Sy waren mede het Hayr kael afgheschooren / moghten oock niet anders eten dan de Papen / ende deden al mede Offerhanden: Sy wierden van den Koningh ende van de Grooten onderhouden / maer zijn van den Koningh voor vier of vijf Jaren afgeschaft / ende verlof gegeven om te trouwen.

Wat hare Huysen ofte Huysraadt aangaat / Onder de Grooten zijn veel fatsoenelijcke Huysen / maar onder den gemeenen Man slechte Wooningen / door dien sy na haren sin niet timmeren en moghen: Oock en vermagh niemandt sonder consent sijn Huys met Pannen decken / soo datse meest met Korckriedt ofte met Stroo ghedeckt worden: Sy staan al te samen met een Muur ofte Pagger afgheschevden: In alle Huysen worden de Kamers ende de Vloer met breede dunne Steentjes (daar toe gemaackt) belept / die sy dan voort met Kley en met geolijt Papier smeeren / daar altijdt Vyer onder stoockende / soo datse gedurigh warm zijn door de Kachgels: De Kamers / gelijck de Huysen / en zijn niet hoogh / hebben maar eene Verdiepingh / doch boven met een Solderingh / daer

daar [illegible] Kleynigheden berghen. De Edelen hebben voor hare Huysen altijdt een bysonder Huys daar sy haar Vrienden in onthalen ende logeeren, en 't gene sy te verrichten hebben, daar gemeenlijck eenen Tuyn ofte Vyver voor is, verciert met veel Bloemen, schoone Boomen, en andere Rarigheden van Klippen; De Vrouwen woonen in haar Achterhuysen, alsoose van niemandt moghen ghesien worden. De Koopluyden hebben gemeenlijck ter zijden van haar Kamers een Kadel om haar dingen te doen, ende om malkanderen te onthalen. Hare Vrouwen vermagen vry by een yder praten, ende op Gastmalen komen, doch sitten altijdt bysonder ende teghen haar over. Veel Huysraadt wordt by haar niet gevonden, dan 't ghene sy dagelijks ghebruycken. Sy onthalen malkanderen met Arack en Taback. Daar zijn veel Tap- en Vermaackhuysen daarse met Hoeren gaan danssen, singhen ende op Instrumenten speelen, om haren tijdt alsoo deur te brengen, doch gaan des Somers meest onder de groene Boomen. Den reysenden Man gaat maar binnen een Muyr van een Huys sitten daar 't hem gelieft, soo daar geen Edelman van aansien woondt, krijght soo veel Rijs als hy eeten wil, die den Hospes terstondt laat koocken, ende met Toespijs op moet schaffen; maar in veel Dorpen houdense beurts by de Huysen; doch de Edellieden die van wegen 't Landt reysen, worden by 't Opperhooft van 't Dorp de kost ende een Slaapplaats bestelt.

Aengaende haer Trouwen, sy en vrijen niet, worden by haer Ouders en Vrienden, als sy acht of twaelf Jaren out zijn aen malkanderen ghegeven, de Meysjes komen meest de Ouders van den Jongman t'huys, 't en zy haer Ouders geen Soonen hebben, blijven daer soo lang woonen, tot dat sy de kost konnen winnen, ende haer selve behelpen; wanneer sy by malkanderen t'huys hooren, moet den Bruydegom eerst de Stadt rontrijden, ende voor de Bruyt haer deur komen, wort dan van de Vrienden wel ingehaelt. Een Man magh syn Vrouw (al had hij verscheyde Kinderen daer by) wegh jagen, ende een ander nemen, maer de Vrouw geen ander, 't en zy by de Rechter daer van is gescheyden, den Man magh soo veel Bywijven nemen als 't hem gelieft, doch woonen meest in bysondere Huysen; den Adel ofte groote Heeren hebben ghemeenlijck twee of drie Wijven by haer in huys: daer is altijd een als Gouvernante in 't Huyshouden, maer gaet by de geene die 't hem belieft; dese Natie houden haer Vrouwen niet meer als Slavinnen, ende om een kleyne oorsaecke verstooten sy de selve: de Vrouw soo de Man de Kinderen niet wil houden, soo moet sy de selve al te mael mede nemen, waer door dat dit Landt soo vol Menschen is.

De Edele vrye Lieden voeden haer Kinderen wel op, of bestellen deselve onder opsicht van een Meester, om in 't lesen ende schrijven wel onderwesen te worden, daer toe dese Natie wel ghenegen is, ende dat met sachtigheyt ende goede manieren, haer voorhoudende de gheleertheydt van de voorgaende Mannen, ende den gene die daer door tot grooten Staet zijn gekomen, sitten meest dagh en nacht en lesen. 't Is te verwonderen dat sulcke jonghe Maets haer schriften soo konnen uytleggen, daer in haer meeste gheleertheyt bestaet. In alle Steden is een huys, daer alle Jaer voor de Overheyt ende de gene die om goede Regeringe om hals of van kant geraeckt zijn, geoffert werdt; in dit Huys oeffent den Adel haer in lesen, ende wort van haer bewaert. Daer wordt alle Jaer een byeenkomst van twee of drie Steden in yder Provintie gehouden, ende wordt by Stadhouders Gecommitteerde gesonden, soo wel in de Militie, als in de Regeringe, om haer te examineeren: ende die in syn Studie volkomen werdt, wordt het selve den Stadhouder bekent gemaeckt, ende nader geexamineert, soo hy dan deselve bequaem vint om eenige Regeringe waer te nemen, schrijft hy het aen 't Hof, daer jaerlijcks een byeenkomst gehouden wert, om nader geexamineert te werden, alwaer alle de Grooten van 't Landt verschijnen; die bequaem zijn worden voor den Koning gepromoveert,

moveert, ende krijgen haer Promotie, om in eenighe Officie ('t zy Polityk of Melitair) gebruyckt te worden; hier komen dan mede veel Goeverneurs, ende andere hooge Officieren, om dat de Politie ende Melitie een bysondere Promotie is, om alsoo in beyde gepromoveert te werden: Dit promoveeren brengt meenigh Edelman tot een ouden Bedelaar, door dien sy haer middelen (die somtijds weynig zijn) daer mede vernielen, en dat door de groote onkosten, schanckagie, ende gastmalen, die sy moeten doen, ende komen noch dickwils haer leven te eyndighen sonder op een bedieninghe te raecken.

De Ouders houden in't gemeen veel van hare Kinderen, ghelijck mede de Kinderen van hare Ouders, om dat wanneer de Ouders eenige misdaet hebben begaen, en het selve ontloopen, moeten de Kinderen daer voor instaen, ghelijck mede de Ouders voor hare Kinderen doen: De Slaven nemen weynig regart op hare Kinderen, door dien de selve (soo dra sy eenig arbeyt konnen doen) de Meester naer haer nemen: Alle Kinderen moeten over haer Vaders doodt, drie jaer rouw dragen, ende over de Moeder twee Jaer, moeten ghelijck de Papen eeten, geen bedieninghe waernemen, by geen Vrouwen converseren, ende soo haer Kinderen indien tijd komen geboren te worden, deselve worden voor Hoere Kinderen geacht; mogen niet kijven of vechten, dragen als dan langhe Rocken van grof Hennip Linde ghemaeckt, onder sonder soom en sonder netjes op, dragende om't Lijf een Gordel van Hennip, gemaeckt als een Kabeltouw, wel een mans Arm dick, ende een om 't Hooft wat dunder, met groene bamboese Hoetjens, elck op't leelijckste toeghemaeckt, soo dat'et eer Moolicken als Menschen gelijcken; wassen noch reynigen haer selve in dien tijd niet.

Als daer yemant komt te sterven, soo loopen de Vrienden langs de Straten als dulle Menschen, huylen ende plucken, dragen altijdt sorge dat haer Vrienden wel begraven worden aen de Bergen, by de Waerseggers haer aengewesen, daer geen Water by en komt, met dubbelde Kisten drie of vier vingeren dick, ende van binnen met nieuwe kleederen en andere goederen (elck na sijn vermogen) gestopt; sy begraven haer Dooden in 't Najaer, 't en zy datse in de Somer gestorven zijn, werden soo lang op Staecken (die boven met Stroo gedeckt) geset, als dan de Rijst van't Velt af is, halen sy de Dooden eerst wederom t'huys, en leggen haer dan in de kisten, met sijn kleederen en goet als boven geseyt is. Dragen hem 's morgens met den dag wech, na dat sy wel gedroncken en den heele nacht ghesprongen en ghedanst hebben, de Vrienden gheduerigh huylende, welck een schoone melodie moet zijn, daer de Dragers al singende, en de Vrienden al huylende 't Lijck volgen; den derden dag na de begravenisse, gaen alle de Vrienden en bekende wederom voor't Graf offeren, en hebben dan wederom een vroolijcken dagh: De Graven zijn gemeenelijck vijf of ses Roeden opgehoogt, en seer fraay en net gemaeckt: Alle vijftiende van den achtste Maent van haer Jaer, (alsoo sy na de Maent rekenen, en dertien Maenden in drie Jaer hebben,) wort 't Gras van de Graven gesneden, ende nieuwe Rijst daer voor geoffert. Sy hebben Waerseggers ofte Tovereessen, doch konnen niemant leet doen, die haer seggen of de Dooden gerust of ongerust gestorven zijn, ende of sy op een goede plaats begraven zijn of niet, waar na sy haer reguleeren; het gebeurt wel dat syse twee of driemaal vergraven, naar dat sy haar Ouders wel begraven, ende alles 't gene daar toestaat gedaan hebben: Soo daar wat overschiet, blijft den outsten Soon in't Huys, en wat daar toe behoort, sitten; de Landen en andere Goederen worden onder de Soonen by malkanderen verdeelt: ick hebbe noyt niet ghehoort dat de Dochters daar eenige part in hebben, alsoo de Vrouwen niet dan haar Kleederen met geen dat tot haer Lijf behoordt ten Houwelijck brengen: soo wanneer haar Ouders tachtigh Jaren out ghewordden zijn, moeten aen de Soonen afstandt van hare Goederen doen, en worden van haar onderhouden, achten haar selven onbequaam om 't Goet te

regeeren

regeren / doch houden haer altijdt t'huys / of laten op haer Erf een bysonder Huys maacken / om in te woonen / en gaat den oudsten als voozen in't volle besit / betoonende haar evenwel alle eere en respect / gelijck een Kint toestaet te doen.

Wat de Trouw of Ontrouwheyt / als mede Couragie deser Natie belangt: Sy zijn seer ghenegen tot dieverije / liegen en bedrieghen / men moet deselve niet vertrouwen / achten het selve voor een Romeynstuck als sy yemant te kort hebben ghedaen / en wordt by haer geen schande gereeckent; daerom hebben sy het voor een gebruyck / als yemant in een Koopmanschap bedroghen is / magh daar weder uyt scheyden / te weten / van Paarden en Koebeesten / al was't over drie of vier Maanden geleden; van Landen ende vaste Goederen / al was't niet langer als dat het transport geschiet is: Zijn goedaerdigh / de arme Luyden en Vremde toeghedaen / voornamentlijck de Papen / hebben een Vrouwe hart / alsoo ons van geloofwaerdige Luyden vertelt is / dat over ettelijcke Jaren als wanneer door de Japonders haren Koningh wierdt vermoort / Steden ende Dorpen verbrant / ende gedistrueert / gelijck mede den Hollander Jan Jansz verhaelde / dat nu ontrent dertigh Jaren geleden / den Tarter over't Ys quam / ende 't gantsche Lant in nam / dat er meer in de Bossen gevonden wierden die haer selven opgehangen hebben / dan van haer Vyandt doodt gheslagen wierden: alsoo 't selve by haer voor geen schande ghereeckent wiert / en beklagghen sulcke Luyden / seggen sulcks uyt noodt gedaen te hebben: 't is mede wel geschiet dat'er eenige Hollandtsche / Engelsche ende Portugeesche (die na Japon wilden gaen) op de Kust van Coree vervallen zijn / die sij met haer Oorloghs Jonck trachten te nemen / nochtans onverrichter saecke zijn t'huys gekomen; mogen geen Bloet sien / soo drae als daer eenige onder de voet vallen stellen't op een loopen; sy sijn seer afkeerig van sieckte / en voornamentlijck die smettelijck zijn / sy worden uyt haer Huysen buyten de Stadt / of Dorpen daar sy in woonen in't Velt gebracht / in een kleyn Huysje van Stroo gemaeckt / alwaer niemant by haer komt of met haer spreeckt / dan de gene die op haer passen / die daer voorby gaet sullen de selve aenschouwen / ende die geen Vrienden en hebben om haer hanterekking te doen / sullen die liever laten vergaen / dan na haer komen kijcken; de Huysen daer eenige sieckte in is / worden terstont met vuere Tacken afgescheyden / en 't Dack van 't selve Huys daer van vol gelept / tot een teecken voor de onbekende.

Wat voor Handelingh daer gedreven wordt / soo van vreemde Natien als onder malkanderen / soo komt daer niemandt om te handelen als de Japonders / die in de Stadt Pousaen / aen de Z. O. kant een Logie hebben / die den Heer van het Eyland Suissina by de Japonders / ende die van Coree / Taymatta genoemdt / toekomt / ende met haer handelt: Zy brengen daer op Peper / Sapanhout / Buffels / Hoorens / Harten / en Koppevellen / ende meer andere Waren / die van de Sineesen / ende by ons in de stadt Japon gebraght worden / waer tegen hy andere Waren ruylt die daer vallen / en in Japon getrocken worden: sy hebben eenighe handel op Packijn / en de Noorder quartieren in China / maer moeten 't al met Paerden over Landt doen / 't welck een groote onkosten brengt / en derhalven niet dan van groote Kooplupden werdt gedaen: Die van des Koninghs stadt / op Packijn reysen en wederom komen / moeten op't spoedighste drie Maenden onderwegen zijn. De handelinghen onder malkanderen zijn meest met stucken Linden / elck nae sijn waerdije; de groote Heeren en Kooplupden / handelen wel met Silver / maer de Boeren en andere slechte Luyden / met Granen en Rijst.

Dit Landt / voor dat den Tarter hem daer Meester van maeckte / was vol weelde en dertelheydt / deden niet dan eeten en drincken / ende andere vermaeckelijckheden aenrechten; maar wordt nu van de Japonders ende den Tarter soo besnoept / datse met quade Jaren ghenoegh te doen hebben den wagen recht te houden / door den zwaren Trybuyt

 die

die sy moeten opbrengen / voornamentlijck aan den Tarter / die ghemeenlijck driemaal des Jaars komt om deselve te halen. Voorts weten sy van gheen andere Natien / ende seggen datter maar twaalf Eylanden ofte Koninghrijcken zijn in de Wereldt / waar van in China de Keyser is / ende de andere moesten in oude tijden aen hem de Tribuyt opbrengen; doch dat nu yder sijn eygen Meester is / door dien den Tarter China besit / ende de andere Eylanden niet onder hem en kan brenghen. Sy noemen den Tarter Tieckse ofte Orenkay; ons Landt noemen sy Nampankoeck / dat is ghelijck de Portugysen by de Japonders ghenoemdt worden / daarom sy van ons oock niet en weten / ende de Naam van de Japonders hebben: Desen Naam is meest onder haar bekendt van weghens den Taback / alsoo sy daar over vijftigh of sestigh Jaren noch niet van en wisten: Het drinken ende planten van den Taback is haar van de Japonners geleert; doch het staat daar mede aengeteeckent dat het van Nampankoeck van daen ghekomen is / ende daarom by haar noch meest Nampankoeck ghenoemdt wordt / ende wordt daar nu soo sterck Taghedroncken / dat het de Kinderen van vier ofte vijf Jaeren ghebruycken / ende soo wel onder de Vrouwen / als by de Mannen ghebruyckt wordt; Sy segghen oock / dat doe den Taback daar eerst quam / voor yder Pijpvol een Maat Silvers gaven. Nampankoeck ofte Portugal is by haar voor een van de beste Landen vermaardt. Haar oude Schriften vermelden datter niet meer dan vier en tachtentigh duysendt Landen onder den Hemel zijn / doch wordt by haar maar voor een Fabel gheacht / en segghen datter de Eylanden Tippe ende Rudse dan onder ghereeckent moeten zijn / ende dat de Son in een Etmael soo veel Landen niet en kan beschijnen. Wanneer wy haer eenighe Landen aenwesen ofte noemden / dan stakense de spot met ons / en seyden dat het Namen van Dorpen ofte Steden waren / door dien hare Kaerten niet verder dan tot Sina streckten.

Dit Landt kan sich selven voeden van alles dat tot 's Menschen noodtdruft van nooden is: Heeft overvloet van Graen / Katoen ende Lijnwaet: Daer zijn mede veel Sydewormen / doch weten de Syde niet wel te bereyden / als mede Silver / Yser / ende Loot; oock Harten en Tijgers Vellen. Sy kunnen haer selven met de Medicijnen die daer vallen / wassen behelpen / maer wordt onder den gemeenen Man weynigh gebruyckt / door dien de Doctoors by de Grooten in dienst zijn / ende den gemeenen Man tegens de Onkosten niet wel en mogen. 't Is van natuyren een seer gesondt Landt: De ghemeene Luyden ghebruycken de Blinde ende de Waersegger voor haar Doctoren / wiens raadt sy doen / en volgen haer als met Offeren op 't Gebergte aen de Rivieren / Klippen ofte Rudsen / ofte in eenighe Afgodische Huysen / daer sy de Duyvel om raedt vragen: doch dit wordt nu soo niet meer ghebruyckt / alsoo den Koningh in 't Jaer 1662. deselve altemael heeft laten afbreken ende vernielen.

De Mate ende het Gewichte is door 't geheele Landt eveneens / voor soo veel 't Land ende de Koopluyden aengaet / maer wordt onder den gemeenen Man ende Schaggeraers veel valsheydt bedreven / den Uytgever maeckt het ghemeenlijck te licht ende te kleyn / ende den Ontfanger te swaer ende te groot: ende hoewel daer op by veel Gouverneurs goede opsicht wordt genomen / kunnen het selve evenwel niet voorkomen / door dien elck een sijn eygen Mate ende Gewichte heeft. 't Gemunt Geldt is by haer onbekent / dan de Kasjes die alleen op de Grensen van China ganghbaer zijn; 't Silver gheven sy by 't gewichte uyt / zijn groote ende kleyne stucken / ofte gelijck Schuytsilver in Japon.

Het Vee ende Gevogelte datter is / zijn Paerden / Koebeesten ende Stieren / en alsoo sy weynigh van slachten houden / zijnder groote meenighte. De Landtbouwers ghebruycken de Koebeesten / ende de reysende Luyden de Paerden om haer Goederen te vervoeren. Tijgers zijnder mede veel / waer van de Vellen naer Japon ende China vervoerdt worden: Beeren / Harten / wilde en tamme Verckens / Honden / Katten / en

meer

meer ander Ghedierte. Oock menighte van Slangen ende ander fenijnigh Gedierte. Swanen/ Gansen/ Endvogels/ Reygers/ Opevaers/ Arenden/ Valcken/ Duyven/ Snippen/ Aexsters/ Kraeyen/ Kuyckendieven/ Leeuwercken/ Vincken/ Lijsters/ Kievitten/ Fasanten/ ende Hoenders/ alle in grooten overvloedt; en meer ander Gevogelte/ die in't Vaderlandt bekent en onbekent zijn.

Voor soo veel haer spraeck/ schrijven/ leesen/ ende reeckenen aengaet/ is seer moeyelijck om te leeren/ door dien sy een dingh op verscheyde manieren spreken/ seer pront ende langhsaem/ voornamelijck onder de Groote en Gheleerde. Sy schrijven op driederley manier; 't eerste of principaelste is gelijck de Chinesen ende Japonders; op dese wijse worden alle haer Boecken gedruckt/ ende schriften die het Landt ende de hooge Overigheydt raken/ geschreven: Het is mede seer radt/ gelijck het loopende schrift in't Vaderlandt/ en wordt veel by de Groote en Goudeneurs ghebruyckt/ om Apostillen op Requesten/ ende Vonnissen te stellen/ boodtschappen aen den anderen/ dewijl 't den gemeenen Man niet gheleesen kan worden. Het derde ofte slechtste schrift wordt van de Vrouwen ende slechte Luyden geschreven/ is seer licht om te leeren/ doch konnen daer door alle dingen ende nopt gehoorde Namen seer lichtelijck/ ende beter als met het voorgaende schrift schrijven. Dit geschiedt alles met Penceelen/ seer vaerdigh ende radt. Sy hebben veel geschreven ende ghedruckte Boecken van oude tijden/ waer op sulcken regard genomen wordt/ dat des Koninghs Broeder daer selfs opsicht op heeft. De Copyen en Druckplaten worden in veel Steden bewaerdt/ om by ongeluck van brant of andersints/ niet gheheel daer van ontsteecken te zijn. Hare Almanacken/ ofte diergelijcke Boecken/ worden in China ghemaeckt/ alsoo sy de kennis niet en hebben om sulcks te doen. Sy drucken met houte Platen/ en elcke zy van't Papier is een bysonder bladt. Het Reeckenen geschiedt met lange houtjes/ op de wijse gelijck in het Vaderlandt met Reeckenpenningen gedaen word; weten van geen Coopmans Boekhouden/ teyckenen maer op als sy iets koopen/ ende hoe veel sy daer van maecken/ reeckenen teghen malkanderen af/ ende sien dan hoe veel daer overschiet ofte te kort komt.

Wanneer den Koningh uytgaet/ word van al den Adel (die op haer Borst en achter op de Rugge een Wapen/ of ander gheborduert Figuer hebben/ op een zwarte sijde Rock met een breede Riem daer om/ ende met de Soldaten die daer in dienst zijn (yder op't kostelijckst toeghemaeckt) geconvoyeert/ vooruyt trecken de Ruyters en Soldaten met veel Vlaggen/ en gespel op alderhande Instrumenten/ achter deselve komt de Garde of Lijfschuttingh van den Koning/ bestaende uyt de principaelste Burgers van de Stad/ alwaer den Koningh tusschen gedragen word/ en dat met sulcken stilte/ dat men niet dan gedruys van Menschen en Paerden even hooren kan; voor den Koningh rijt een Secretaris of een ander Heer/ met een besloten Kasje: voor den geenen die eenig versoeck aen den Koning hebben/ 't zy dan van wegen de Overheyd/ of dat yemand onrecht gedaen is/ daer over geen uytspraeck van haer Rechters konnen krijgen/ of dat haer Ouders en Vrienden ten onrecht ghestraft zijn/ welcke Requesten by de Lieden aen Bamboesen gebonden worden/ en by haer achter een Muer of Pagger worden op gesteecken/ en by de oppassende Personen daer afgehaelt/ en den voorn: Heer of Secretaris overgelevert/ by hem in dat beslote Kasje gesteecken/ en den Koning t'sijner t'huyskomst overgelevert/ ende daer op gedisponeert word: als dan word voor't leste Appel of uyt-

spraeck.

spraeck gehouden / en sonder tegenseggen van yemandt ter executie gestelt / alle Straten worden afgesloten / niemant vermagh eenigh Deur of Venster open te doen: Soo wanneer den Koningh voorby den Adel of Soldaten passeert / moeten niet den Rugge na hem toestaen/sonder omkijcken of eenighsins te hoesten / waerom alle de Soldaten meest met een Houtje in den Mondt loopen / gelijck 't Ghebidt van Paerden. Wanneer den Ambassadeur van den Tarter komt / moet den Koningh selve in Persoon met alle de groote Heeren / buyten de Stad hem in halen / hem reverentie doen / en hem convoyeren tot sijn logement. Voort in 't inhalen en 't uptrijden / soo veel eer aengedaen / als den Koning aengedaen wort: heeft alle Gespeel/ Springers en Beuytelaers voor hem vooruyt loopen / doende daer een yder sijn kunst al gaende. Daer worden mede veel Antiquiteyten / die by haer ghemaeckt of versonden worden / vooruyt gedragen / geduerende sijn wesen aldaer: In des Konings Stadt/ is van sijn Logement tot aen des Koningh Hof/ de Straten met Soldaten beset / yder tien of twaelf vadem van malkanderen af: daer zijn twee of drie Man die niet en doen dan Brieffjes/ die uyt 't Logement des Tarters komen/ om malkanderen toe te reycken / op dat den Koning weten magh / hoe 't met den Tarter van stont tot stont gelegen is: in somma / wenden alle middelen aen om hem wel te onthalen / en eere te bewijsen / tot respect van sijn Heer / op dat by den Ghesant / over haer geen klachten gedaen wort. Zijnde dit in 't kort het begrijp der geheele Beschrijvinge deser Landtstreeck.

FINIS.

